

**Forslag til endret metode om vilkår for leverandører av
balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige
i samsvar med artikkel 18 nr. 1 i kommisjonsforordning
(EU) 2017/2195 om fastsettelse av retningslinjer
for balansering av elektrisk kraft**

Høring 1. mars 2024

Innholdsfortegnelse

Fortale.....	8
DEL 1 Allmenne bestemmelser	9
Artikkel 1 Formål og virkeområde	9
Artikkel 2 Tidsplan for implementeringen	9
Artikkel 3 Definisjoner og tolkninger	9
Artikkel 4 Elektronisk kommunikasjon	12
Artikkel 5 Regler for midlertidig innstilling og gjenopptakelse av markedsvirksomhet, og regler for avregning ved midlertidig innstilling	12
Artikkel 6 Unntak fra offentliggjøring av informasjon	12
DEL 2 VILKÅR FOR LEVERANDØRER AV BALANSETJENESTER.....	13
<i>KAPITTEL 1</i> Generelle bestemmelser	13
Artikkel 7 Kvalifiseringsprosessen for å bli en leverandør av balansetjenester	13
Artikkel 8 Regler for aggregering	14
Artikkel 9 Regler for tilordning av reguleringsobjekt i stasjonsgrupper	14
Artikkel 10 Geografisk informasjon om bud	15
Artikkel 11 Markedstidsenhet	15
Artikkel 12 Krav til leveranse av balanseenergi	15
Artikkel 13 Konsekvenser ved manglende overholdelse av de vilkårene som gjelder for leverandører av balansetjenester i reservemarkeder	16
Artikkel 14 Prosess for prioritering mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR	16
Artikkel 15 Utveksling av FRR-kapasitet mellom budområder	16
Artikkel 16 Informasjonsplikt om forhold som kan påvirke leveranse	17
<i>KAPITTEL 2</i> Vilkår for kapasitetsmarkedet for aFRR	18
Artikkel 17 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR	18

Artikkel 18 Frister for kapasitetsmarkedet for aFRR	18
Artikkel 19 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR	19
Artikkel 20 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for aFRR	20
Artikkel 21 Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for aFRR	21
Artikkel 22 Fallback/forenklet løsning i kapasitetsmarkedet for aFRR	21
Artikkel 23 Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for aFRR	22
Artikkel 24 Overføring av forpliktelser for leveranse av aFRR-kapasitet	22
Artikkel 25 Tildeling av volum aFRR-balanseenergi	23
Artikkel 26 Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for aFRR ~~Krav til data og opplysninger for å vurdere leveransen av aFRR-kapasitet~~	23
Artikkel 27 Fastsettelse av aktivert volum og prissetting av aFRR-balanseenergi	23
Artikkel 28 Avregning av levert aFRR-kapasitet	23
Artikkel 29 Avregning av levert aFRR-balanseenergi	24
Artikkel 30 Avregning av aFRR-kapasitet som ikke er levert	24
Artikkel 31 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for aFRR	25
KAPITTEL 3 Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR	26
Artikkel 32 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR	26
Artikkel 33 Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR	26
Artikkel 34 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR	27
Artikkel 35 Begrensninger i bud i kapasitetsmarkedet for mFRR	29
Artikkel 36 Informasjonsplikt for leverandører som er med i ordning for redusert tariff eller har avtale om tilknytning på vilkår	29
Artikkel 37 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR	29
Artikkel 38 Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR	30
Artikkel 39 Fallback/forenklet løsning i kapasitetsmarkedet for mFRR	30

Artikkel 40 Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR	31
Artikkel 41 Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-kapasitet	31
Artikkel 42 Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for mFRR ~~Krav til data og opplysninger for å vurdere leveransen av mFRR-kapasitet~~	32
Artikkel 43 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR	32
Artikkel 44 Avregning av levert mFRR-kapasitet	33
Artikkel 45 Avregning av mFRR-kapasitet som ikke er levert	33
Artikkel 46 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR	34
KAPITTEL 4 Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 47 Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 48 Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR-D	35
Artikkel 49 Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	36
Artikkel 50 Begrensninger i bud for mFRR-D-balansekapasitet	37
Artikkel 51 Informasjonsplikt for leverandører som er med i ordning for redusert tariff eller har avtale om tilknytning på vilkår	38
Artikkel 52 Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	38
Artikkel 53 Ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	39
Artikkel 54 Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	39
Artikkel 55 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	39
Artikkel 56 Avregning av levert mFRR-D-kapasitet	40
Artikkel 57 Avregning av mFRR-D-kapasitet som ikke er levert	40
Artikkel 58 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR-D	41
KAPITTEL 5 Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR	42
Artikkel 59 Krav til deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR	42

Artikkel 60 Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-balanseenergi	42
Artikkel 61 Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR	43
Artikkel 62 Budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR	43
Artikkel 63 Aksept av bud i aktiveringsmarkedet for mFRR	45
Artikkel 64 Generelle krav til aktivering av bud for mFRR-balanseenergi	46
Artikkel 65 Ordinære aktiveringsprosesser for mFRR-balanseenergi	46
Artikkel 66 Andre aktiveringsprosesser for mFRR balanseenergi	47
Artikkel 67 Fastsettelse av pris i aktiveringsmarkedet for mFRR	48
Artikkel 68 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR	49
Artikkel 69 Informasjon om pris og volum av mFRR-balanseenergi	49
Artikkel 70 Fallback/forenklet løsning i aktiveringsmarkedet for mFRR	49
Artikkel 71 Tildeling av volum mFRR-balanseenergi	50
Artikkel 72 Avregning av levert mFRR-balanseenergi	50
Artikkel 73 Avregning av mFRR-balanseenergi som ikke er levert	51
Artikkel 74 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR ved manglende overholdelse av vilkårene	51
KAPITTEL 6 Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR-D	52
Artikkel 75 Krav til deltakelse i aktiveringsmarked for mFRR-D	52
Artikkel 76 Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-D	52
Artikkel 77 Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR-D	53
Artikkel 78 Budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	53
Artikkel 79 Aksept og fastsettelse av pris for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	55
Artikkel 80 Aktivering av bud for mFRR-D balanseenergi	56
Artikkel 81 Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	57
Artikkel 82 Fallback/forenklet løsning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D	57

Artikkel 83 Tildeling av volum mFRR-D-balanseenergi	58
Artikkel 84 Avregning av levert mFRR-D-balanseenergi	58
Artikkel 85 Avregning av mFRR-D balanseenergi som ikke er levert	58
Artikkel 86 Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR-D ved manglende overholdelse av vilkårene	59
DEL 3 VILKÅR FOR BALANSEANSVARLIGE	60
Artikkel 87 Balanseansvar	60
Artikkel 88 Krav for å bli balanseansvarlig	60
Artikkel 89 Krav til at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser	61
Artikkel 90 Krav til avregningsdata og -struktur for å beregne ubalanser	61
Artikkel 91 Regler for å endre posisjon før og etter lukketid på intradagmarkedet	61
Artikkel 92 Avgrensning av et ubalanseområde	62
Artikkel 93 Balanseavregningsperiode	62
Artikkel 94 Beregning av ubalanser	62
Artikkel 95 Fastsettelse av dominerende reguleringsretning	63
Artikkel 96 Beregning av ubalansepris	64
Artikkel 97 Verdien av unngått aktivering	64
Artikkel 98 Insentivkomponent	64
Artikkel 99 Avregning av ubalanser	64
Artikkel 100 Ferdigstillelse av balanseavregningen	65
Artikkel 101 Avregning av ytterligere kostnader	65
Artikkel 102 Konsekvenser for balanseansvarlige ved manglende overholdelse av vilkårene	65

Fortale

- (1) Forordning (EU) 2017/2195 av 23. november 2017 om fastsettelse av retningslinjer for balansering av elektrisk kraft (EB) gjelder som norsk forskrift i henhold til forskrift om vilkår for tilgang til nett for utveksling av elektrisk kraft over landegrensene § 1. Forordningens artikkel 18 stiller krav om metode om vilkår for leverandører av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige. Denne metoden er en endret versjon av vilkår for leverandører av balansetjenester og vilkår for balanseansvarlige som ble oversendt 27. november 2023 og godkjent 15. januar 2024.
- (2) EB artikkel 18 krever at TSO-en skal utarbeide et forslag til vilkårene for leverandører av balansetjenester og vilkårene for balanseansvarlige. Vilråene skal i henhold til EB artikkel 5 nr. 4 bokstav c godkjennes av Reguleringsmyndigheten for energi (RME) i medhold av energiloven og EB.
- ~~(3) EB artikkel 16 og 17 fastsetter reglene som definerer rollen til leverandører av balansetjenester og rollen til balanseansvarlige.~~
- (4) Vilkår for FCR og FFR inngår ikke i denne metoden siden disse ressursene faller utenfor definisjonen av balansekapasitet i EB artikkel 2 nr. 5.
- ~~(5) I disse vilkår angis de roller, plikter og prinsipper som gjelder for balansering ifølge EB artikkel 18. Vilråene er utformet for å sikre tilstrekkelig konkurranse på like vilkår mellom markedsaktørene, inkludert aktører som tilbyr aggregering.~~
- (6) Vilråene fastsetter en balanseavregningsperiode på 60 minutter frem til gjennomføringen av bestemmelsene i EB artikkel 53 nr. 1. I EB art. 53 nr. 1 er balanseavregningsperioden fastsatt til 15 minutter med en gjennomføringsdato senest tre år fra ikrafttredelsesdato for EB. RME har ~~Det henvises til RME~~ godkjent søknad om midlertidig dispensasjon fra kravet i henhold til EB artikkel 62 nr. 2 bokstav d.
- ~~(7) I samsvar med EB artikkel 10 har utkast til vilkår vært på offentlig høring i en periode på minst én måned.~~
- ~~(8) Denne metoden skal publiseres etter godkjenning i henhold til EB artikkel 7.~~
- ~~(9) I EB artikkel 5 nr. 5 stilles krav om at vilråene skal inneholde forslag til frist for gjennomføring senest 12 måneder etter at vilråene er godkjent av reguleringsmyndigheten i samsvar med EB artikkel 5 nr. 4 bokstav e. I samsvar med EB artikkel 6 nr. 3 kan TSO-er som har ansvaret for å utarbeide forslag til vilkår eller metoder, eller reguleringsmyndigheter som har ansvar for å vedta disse i samsvar med artikkel 5 nr. 2, 3 og 4, be om endringer av disse vilråene.~~
- (10) I samsvar med EB artikkel 18 nr. 9 skal Statnett overvåke at alle parter oppfyller kravene som fastsettes i vilråene for balansering i de norske budområdene.

DEL 1

Allmenne bestemmelser

Artikkel 1

Formål og virkeområde

Formålet med EB er blant annet å fremme effektiv konkurranse, likebehandling og åpenhet i balansemarkedene, forbedre effektiviteten ved balansering, fremme mulighetene for å utveksle balansetjenester, lette deltakelsen for fornybare energikilder og tilrettelegge for deltakelse av laststyring, også gjennom aggregering.

Denne metoden fastsetter vilkår for balansering i det norske kraftsystemet i samsvar med EB artikkel 18. Dette omfatter vilkår for leverandører av balansetjenester, herunder vilkår for aFRR kapasitetsmarked, mFRR kapasitetsmarked og mFRR aktiveringsmarked. I tillegg fastsetter metoden vilkår for balanseansvarlige.

Artikkel 2

Tidsplan for implementeringen

Disse vilkårene skal være fullt iverksatt senest ~~12 måneder~~ 31. desember 2024 etter RMEs godkjenning. Disse vilkårene blir bindende for Statnett når de er godkjent av RME. Dokumentet er ikke direkte bindende for aktørene, men Statnett skal sikre at vilkårene i dette dokumentet blir gjort gjeldende i avtaler mellom Statnett og leverandører av balansetjenester og balanseansvarlige. Statnett skal publisere avtalene senest en måned før de tas i bruk.

Artikkel 3

Definisjoner og tolkninger

1. I disse vilkår gjelder definisjonene fastsatt i EB artikkel 2.
2. Videre gjelder følgende definisjoner i disse vilkårene:
  - a. «andre aktiveringsprosesser» er periodeskiftaktivering, raskere aktivering av bud og tidlig deaktivering av bud,
  - b. «aktiveringstid» er den tiden det tar fra en leverandør mottar bestilling fra Statnett til leverandøren forventer å ha aktivert budet
  - c. «balanseregulering» er bruk av fleksible ressurser til å korrigere eller redusere ubalansen i et eller flere budområder.
  - d. «bud» er et spesifisert kvantum og pris for opp- eller nedregulering per tidsenhet,
  - e. «budkvantum» er budets leveranse eller anskaffet reservekapasitet i effekt i MW,

- f. «budområde» er et geografisk avgrenset område hvor markedsdeltakerne kan handle energi uten tildeling av handelskapasitet,
- g. «deaktiveringstid» er antall minutter det tar for aktøren å avslutte aktiveringen og være tilbake i normal drift.
- h. «dominerende reguleringsretning» er retningen for netto regulert energivolum i en markedstidsenhet,
- i. «driftsdøgn» er det døgnnet budets leveranse skjer,
- j. «driftstime» er den timen budets leveranse skjer,
- k. «eksklusive bud» er ulike kombinasjoner av budkurver med ulike budkvantum og priser der kun ett av disse kan velges,
- l. «eksterne kommersielle handelsplaner» er handel på døgn- og intradagmarkedet,
- m. «Fifty Nordic Market Management System» er et felles nordisk markedssystem for kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR,
- n. «FiftyWeb» er en alternativ kanal for å sende inn systemdata og produksjonsplaner og anmelde bud i aktiveringsmarkedet for mFRR,
- o. «flaskehals» er en situasjon som oppstår når utvekslingsbehovet i nettet overstiger overføringsgrensen,
- p. «heartbeat» er en tom aktiveringsmelding som Statnett sender ut periodisk til budgivere for å verifisere at disse er tilgjengelige for aktivering av bud.
- q. «hviletid» er minimum antall markedstidsenheter som reserven ikke kan aktiveres på nytt etter en aktivering,
- r. «interne kommersielle handelsplaner» er bilateral handel innenfor samme budområde,
- s. «lukketid» er tidspunktet da det ikke lenger er tillatt å melde inn eller oppdatere bud i det aktuelle reservemarkedet,
- t. «marginalpris» er prising hvor alle aksepterte bud av samme produkt får samme pris per MW. Prisen fastsettes av siste aksepterte bud i prisrekkefølge,
- u. «markedssegment» er tidsperioden budet gjelder for innenfor et driftsdøgn.
- v. «markedstidsenhet» er det korteste tidsintervallet markedsprisen fastsettes for, som skal være minst like kort som balanseavregningsperioden,
- w. «nedregulering» er minsket kraftproduksjon og/eller økt kraftforbruk,
- x. «nettavregningsområde» er et fysisk område der forbruk og/eller produksjon og utveksling kan måles,
- y. «oppregulering» er økt kraftproduksjon og/eller minsket kraftforbruk,
- z. «ordinære aktiveringsprosesser» er planlagte aktiveringer og direkteaktiveringer,
- æ. «reguleringsobjekt» er en enhet for produksjon, forbruk eller energilagring som kan reguleres opp og/eller ned,

- ø. «reguleringsretning» er retning på en regulering, som kan være oppregulering og nedregulering,
  - å. «spesialkjøp» er de tilfeller der lokale nettforhold eller andre hensyn kan medføre at det inngås kontrakter til høyere priser enn marginalpris, og der avregning skjer til tilbudt pris,
  - aa. «stasjonsgruppe» er ett enkelt reguleringsobjekt eller en samling av reguleringsobjekter som brukes til anmelding og aktivering av bud i reservemarkeder, og innrapportering av systemdata og produksjonsplaner,
  - bb. «systemregulering» er bruk av fleksible ressurser til å avlaste flaskehals og nettbegrensninger internt i budområder, håndtere feilsituasjoner, håndtere spenningsproblemer eller håndtere andre spesielle hendelser.
  - cc. «varighet» er maksimalt antall markedstidsenheter som reserven kan aktiveres sammenhengende,
  - dd. «volum» angir levert eller anskaffet eller avregnet reserve i energi i MWh,
  - ee. «åpningstid» er tidspunktet da markedet åpnes for budgiving.
3. Videre gjelder følgende, om ikke annet kommer frem av sammenhengen:
- a. Entallsform inkluderer flertallsform og omvendt,
  - b. Inndelingen er gjort for å forenkle lesingen og påvirker ikke tolkningen av disse vilkår,
  - c. Henvisning til lovgivning skal inkludere eventuelle endringer, utvidelser eller nye utgaver når disse trer i kraft,
  - d. Henvisning til «artikler» uten henvisning til EB eller annen forordning viser til artikler i disse vilkårene.
4. Følgende forkortelser er brukt i vilkårene:
- a. aFRR: frekvensgjenopprettingsreserver med automatisk aktivering,
  - b. mFRR: frekvensgjenopprettingsreserver med manuell aktivering,
  - c. mFRR-D: frekvensgjenopprettingsreserver med manuell aktivering, for driftsforstyrrelser.
  - d. FNMMS: Fifty Nordic Market Management System, som definert i nr. 2 bokstav g i denne artikkel.

*Artikkel 4***Elektronisk kommunikasjon**

1. Alle meldinger, deriblant kapasitets- og aktiveringsbud, produksjonsplaner og systemdata til Statnett skal skje elektronisk over den krypterte kommunikasjonsstandarden Energy Communication Platform.
2. Et alternativ til Energy Communication Platform er å benytte webbaserte løsninger anvist av Statnett, som FiftyWeb eller FNMMS.
3. Balanseansvarlig skal rapportere handelsvolum for interne og eksterne kommersielle handelsplaner ved bruk av standardisert e-post protokoll eller webservice.

*Artikkel 5***Regler for midlertidig innstilling og gjenopptakelse av markedsvirksomhet, og regler for avregning ved midlertidig innstilling**

1. I ekstraordinære situasjoner som gjør at ordinære prosesser ikke kan følges, skal Statnett i så stor grad som mulig basere valg av bud på de prinsippene som gjelder for markedsklarering ved ordinær prosess. Slike situasjoner kan være omfattende driftsforstyrrelser, force majeure-situasjoner, større datasystemproblemer eller lignende.
2. Statnett skal informere om situasjoner der ordinære prosesser ikke kan følges så raskt som praktisk mulig. Statnett skal informere på samme måte når normalforhold gjenopprettes.
3. Statnett skal i så stor grad som mulig tilstrebe å følge samme regler for avregning av ubalanser og avregning av balansekapasitet og balanseenergi som ved normaldriftstilstand.

*Artikkel 6***Unntak fra offentliggjøring av informasjon**

1. Statnett skal ikke offentliggjøre informasjon om tilbudte priser og volumer for de enkelte bud i kapasitetsmarked for aFRR, kapasitetsmarked for mFRR, ~~sesongmarked for mFRR~~-kapasitetsmarked for mFRR-D, aktiveringsmarked for mFRR-D og aktiveringsmarked for mFRR i tråd med RME-godkjent søknad om unntak i henhold til EB artikkel 12 nr. 4.

DEL 2

VILKÅR FOR LEVERANDØRER AV BALANSETJENESTER*KAPITTEL 1***Generelle bestemmelser***Artikkel 7***Kvalifiseringsprosessen for å bli en leverandør av balansetjenester**

1. Foretak som søker om å bli kvalifisert som leverandør av balansetjenester (heretter kalt søker) må oppfylle følgende krav:
  - a. Søker skal selv være eier av reguleringsobjektet eller ha inngått avtale om å disponere reguleringsobjektet med kunde registrert på målepunktet hvor reguleringsobjektet er lokalisert.
  - b. Reguleringsobjekt i henhold til nr. 1 bokstav a i denne artikkel skal være prekvalifisert i henhold til 2017/1485 av 2. august 2017 om fastsettelse av retningslinjer for drift av transmisjonsnettet for elektrisk kraft (SO) artikkel 159. Prekvalifisering er en egen prosess med et eget søknads- og saksbehandlingsløp.
  - c. Reguleringsobjekt i henhold til nr. 1 bokstav b i denne artikkel skal være tilordnet en stasjonsgruppe som beskrevet i Artikkel 9
  - d. Søker skal være balanseansvarlig for, eller ha inngått avtale med balanseansvarlig i målepunktet hvor reguleringsobjektet er lokalisert.
  - e. Avtale beskrevet i nr. 1. bokstav d skal regulere kompensasjon for energi knyttet til leveranse av balansetjenester. Avtalen skal sikre at det foretak som er ansvarlig for øvrig energihandel knyttet til målepunktet blir kompensert av leverandør av balansetjenester ved aktivering av oppregulering, samt at leverandør av balansetjenester blir kompensert ved aktivering av nedregulering.
  - f. Søker skal inneha en omsetningskonsesjon fra RME.
  - g. Søker skal ha inngått avregningsavtale for balansetjenester med eSett.
  - h. Søker skal ha inngått avtale som leverandør av balansetjenester med Statnett.
  - i. Søker skal være registrert i Ediel-portalen.
  - j. Søker skal ha etablert Fifty-bruker.
  - k. Søker skal ha opprettet og ha fått godkjent nødvendig kommunikasjon i henhold til Artikkel 4.
2. Søker skal sende søknad om å bli en leverandør av balansetjenester som dokumenterer at kravene i nr. 1 i denne artikkel er oppfylt.

3. Statnett behandler mottatte søknader i henhold til nr. 2 i denne artikkel. Dersom søknaden er mangelfull, får søker melding om dette og veiledning om manglene ved søknaden uten ugrunnet opphold, og senest innen fire uker. Når Statnett mottar komplett søknad, blir søknaden behandlet og søkeren informert om vurderingen uten ugrunnet opphold, og senest innen åtte uker..

Artikkel 8

Regler for aggregering

1. Statnett tillater aggregering av forbruksanlegg, energilagringsanlegg og kraftproduksjonsanlegg, for å tilby balansetjenester. Aggregering foretas ved at reguleringsobjekt samles i stasjonsgrupper i henhold til Artikkel 9.

Artikkel 9

Regler for tilordning av reguleringsobjekt i stasjonsgrupper

1. Leverandører av balansetjenester som leverer bud for aFRR, mFRR eller mFRR-D, skal ha prekvalifiserte reguleringsobjekter som inngår i en stasjonsgruppe.
2. Statnett har rett til å sette følgende betingelser for å samle reguleringsobjekt i en stasjonsgruppe:
  - a. Reguleringsobjektene i en stasjonsgruppe skal være innenfor samme budområde.
  - b. Reguleringsobjektene i en stasjonsgruppe skal ha samme balanseansvarlig.
  - c. Reguleringsobjektene skal være prekvalifisert i henhold til SO artikkel 159.
  - d. Det skal ikke være begrensninger i overføringskapasiteten mellom reguleringsobjekter i samme stasjonsgruppe. Statnett kan ved søknad gi unntak etter en individuell vurdering basert på reguleringsobjektene sine egenskaper og forhold i nettet i det aktuelle området.
  - e. Reguleringsobjekter fra forbruk og produksjon skal ikke tilhøre samme stasjonsgruppe.
  - f. Ulike produksjonsteknologier skal ikke tilhøre samme stasjonsgruppe.
  - g. Reguleringsobjekter fra energilagring skal inngå i egen stasjonsgruppe. Etter vurdering basert på planlagt bruk av reguleringsobjektet kan energilagringssenheten inngå i stasjonsgruppe sammen med enten produksjon eller forbruk.
3. Leverandører av balansetjenester skal melde inn informasjon i Elhub om nytt reguleringsobjekt, endret eller fjernet reguleringsobjekt eller endring i balanseansvar.
4. Statnett skal tilordne reguleringsobjektene til stasjonsgrupper og informere leverandøren av balansetjenester eller søker i henhold til Artikkel 7 nr. 1 om inndelingen senest åtte uker etter at Statnett mottar informasjon fra Elhub.

5. Statnett skal ha rett til å kreve endring av inndelingen i stasjonsgrupper med fire ukers varsel i tilfellene beskrevet i dette punkt bokstav a-c. Statnett skal ha gjennomført ny inndeling innen åtte uker etter sendt varsel.
  - a. Dersom det oppstår varige endringer i nettet i det aktuelle området.
  - b. Dersom det oppstår behov for endring av gruppering i forbindelse med automatisert balansering eller flaskehalshåndtering.
  - c. Ved revurdering av prekvalifiseringen til reguleringsobjektene i henhold til SO artikkel 159.

Artikkel 10

Geografisk informasjon om bud

1. Budområdene i markedene for balansetjenester skal til enhver tid følge gjeldende budområder i døgnet.
2. Bud i kapasitetsmarked for aFRR, kapasitetsmarked for mFRR, ~~sesongmarked for mFRR~~ **kapasitetsmarked for mFRR-D**, **aktiveringsmarked for mFRR-D** og aktiveringsmarkedet for mFRR skal inneholde informasjon om stasjonsgruppe.

Artikkel 11

Markedstidsenhet

1. Markedstidsenheten for alle markedene beskrevet i disse vilkårene skal være 60 minutter, **med følgende unntak: Markedstidsenhet for budgivning og aktivering i aktiveringsmarkedet for mFRR i kapittel 5 er 15 minutter**

Artikkel 12

Krav til leveranse av balanseenergi

1. Leverandør av balansetjenester skal i sanntid arbeide for å regulere i henhold til aktivert budkvantum, og vil være økonomisk ansvarlig for avvik i leveranse.

Artikkel 13

Konsekvenser ved manglende overholdelse av de vilkårene som gjelder for leverandører av balansetjenester i reservemarkeder

1. Statnett kan ekskludere leverandører av balansetjenester fra deltakelse i det aktuelle reservemarkedet dersom leverandøren av balansetjenester unnlater å oppfylle sine forpliktelser som fastsatt i markedsvilkårene.
2. Statnett kan avkorte betalingen **eller fakturere** til leverandør av balansetjenester ved avvik fra forpliktelser, slik det er fastsatt i Artikkel 30, Artikkel 45, Artikkel 53 og Artikkel 73.

Artikkel 14

Prosess for prioritering mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR

1. Statnett prioriterer mellom kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR etter følgende prosess:
  - a. Bud for mFRR-kapasitet skal kunne kobles til bud for aFRR-kapasitet slik at leverandører av balansetjenester skal kunne gi bud for samme volum i begge kapasitetsmarkedene.
  - b. Bud fra leverandør av balansetjenester skal gis for hvert marked og det skal være separat prising i kapasitetsmarkedene for aFRR og mFRR. Bud for samme volum i begge markeder skal markeres i budgivningen som eksklusive budgrupper på tvers av markeder. Bud med kobling mellom markeder kan ikke kombineres med blokkbud.
  - c. Bud med kobling mellom markeder skal tildeles kapasitetsmarkedet for aFRR som det primære markedet.
    - i. Dersom budet aksepteres i kapasitetsmarkedet for aFRR skal budet automatisk utgå fra markedsklareringen for kapasitetsmarkedet for mFRR.
    - ii. Dersom budet ikke aksepteres i kapasitetsmarkedet for aFRR skal budet automatisk bli med i markedsklareringen for kapasitetsmarkedet for mFRR.

Artikkel 15

Utveksling av FRR-kapasitet mellom budområder

1. Reservebehov for et budområde kan dekkes inn fra et annet budområde gitt at det er tilgjengelig overføringskapasitet mellom budområdene. Overføringskapasiteten kan reserveres gjennom kapasitetsmarkedet. Ledig kapasitet utover det som er reservert, kan også brukes for aktivering av FRR.

2. Kjøp skal optimaliseres på tvers av budområder basert på bud for FRR-kapasitet (aFRR- og mFRR-kapasitet), ønskede kjøpsvolum og beregnet kostnad for reservasjon av nettkapasitet for overføring av reservekapasitet mellom budområder. Prosessen muliggjør reservasjon av overføringskapasitet i kapasitetsmarkedene opp til en bestemt grense, basert på samfunnsøkonomiske beregninger.
3. Reservasjon av overføringskapasitet i kapasitetsmarkedene for FRR skal baseres på samfunnsøkonomiske beregninger. Tildeling av overføringskapasitet skal gjøres i tråd med felles nordisk metode i henhold til EB artikkel 41 nr. 1.
4. Statnett har rett til å tildele maksimalt 10 % av overføringskapasiteten mellom to budområder til å utveksle FRR-kapasitet. Ved mangel på reserver i et budområde har Statnett rett til å øke grensen opp til maksimalt 20 %. Overføringskapasitet skal først bli tildelt kapasitetsmarkedet for aFRR, og deretter til kapasitetsmarkedet for mFRR.

Artikkel 16

Informasjonsplikt om forhold som kan påvirke leveranse

1. Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett umiddelbart om forhold som kan påvirke deres leveranser.

KAPITTEL 2

Vilkår for kapasitetsmarkedet for aFRR

Artikkel 17

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR:
  - a. Full aktiveringstid for aFRR skal være 5 minutter. For å delta i kapasitetsmarkedet for aFRR må leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt 5 minutter etter aktiveringstidspunktet.
  - b. Leverandører av balansetjenester må sørge for at tekniske spesifikasjoner angitt i vedlegg til vilkårene på www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/systemansvaret/kraftmarkedet/reservemarkeder/sekundarreserver/ er oppfylt.
  - c. Aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for aFRR skal være fullt tilgjengelig for aktivering for hele den avtalte leveringsperioden, eventuelt kan leverandøren av balansetjenester overføre sin forpliktelse til en annen leverandør av balansetjenester i tråd med Artikkel 24
  - d. For felleseide anlegg må bud i kapasitetsmarkedet for aFRR registreres av kun en leverandør av balansetjenester.

Artikkel 18

Frister for kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Statnett kjøper aFRR-kapasitet i en daglig auksjon dagen før driftsdøgnet.
  - a. Åpningstid er syv dager før driftsdøgnet (D-7) kl. 00:00 CET.
  - b. Lukketid er dagen før driftsdøgnet (D-1) kl. 07:30 CET.
2. Statnett skal publisere informasjon om de volumer aFRR-kapasitet som skal kjøpes inn i markedssystemet FNMMS ved åpning av budgivning. Informasjonen skal oppdateres fortløpende.
3. Etter budgivningens lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
4. Statnett skal informere den enkelte budgiver om auksjonsresultatet elektronisk umiddelbart etter auksjonen.

5. Statnett skal publisere resultat av auksjonen innen kl. 09:00 CET. Dersom feil oppstår og Statnett iverksetter fallback prosedyrer eller gjennomfører en alternativ løsning i henhold til Artikkel 22, skal publisering skje uten ugrunnet opphold.

Artikkel 19

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Leverandører av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i kapasitetsmarkedet for aFRR:
  - a. Budet skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Budet skal leveres per stasjonsgruppe **og budområde**,
  - c. Budet skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Budet skal leveres per markedstidsenhet,
  - e. Tilbudt aFRR-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.

~~Krav til bud i kapasitetsmarkedet for aFRR~~

~~Statnett skal fastsette følgende krav til bud i kapasitetsmarkedet for aFRR:~~

2. Statnett stiller krav til at bud i kapasitetsmarkedet for aFRR skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris per MW per markedstidsenhet i euro,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Hvilken markedstidsenhet budet gjelder,
  - e. Delbarhet,
  - f. Type bud (enkelt, blokk, budkurve),
  - g. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
3. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 1 MW, med trinn på 1 MW.

- b. Budkvantum på 50 MW eller mindre kan være udelelige eller delelige i trinn på 1 MW. Bud skal regnes som delbare med mindre leverandør av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Budkvantum større enn 50 MW skal være delbare i trinn på 1 MW.
4. Statnett har rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
5. Blokkbud kan benyttes for påfølgende markedstidsenheter, forutsatt at de har samme effekt i MW, reguleringsretning, budområde og pris.
6. Eksklusive bud skal kunne legges inn i form av en budkurve der bare ett bud innen gruppen av bud som danner budkurven kan bli kjøpt. Følgende gjelder for budkurver:
  - a. Kombinasjoner av budkurver skal gjelde for de samme markedstidsenhetene,
  - b. Budkurver skal leveres separat for oppregulering og nedregulering,
  - c. Budkurver kan ikke kombineres med blokkbud i henhold til nr. 5 i denne artikkel.
7. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandøren av balansetjenester er godkjent med fra prekvalifiseringsprosessen, jf. Artikkel 7. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.
8. Leverandører av balansetjenester skal kun levere aFRR fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne fra prekvalifiseringen, og dermed innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 20

Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Det settes en pris per budområde og markedstidsenhet, separat for opp- og nedregulering.
2. Bud med tilslag i kapasitetsmarkedet for aFRR skal prissettes etter marginalpris.
3. Bud skal velges i prisrekkefølge i en felles nordisk optimeringsprosess basert på samfunnsøkonomiske beregninger. Statnett har rett til å helt eller delvis gjøre bud utilgjengelig for deltakelse i budvalget hvis lokasjonen er bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. ~~I særskilte tilfeller, hvis nødvendige vedlikeholdsarbeider eller feilsituasjoner i nettet skaper interne flaskehalser i budområdet som gjør at budet ikke kan aktiveres, har Statnett rett til å helt eller delvis gjøre budet utilgjengelig for deltakelse i budvalget.~~ Leverandør av balansetjenester skal kunne få en forklaring av Statnett på forespørsel. Statnett skal ikke kompensere leverandør av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring.

4. Blokkbud skal ikke sette prisen, men kan føre til at det settes en høyere pris i en eller flere markedstidsenheter, slik at budet er lønnsomt i sin helhet, men ikke i hver markedstidsenhet. Total utbetaling for hele blokken skal være lik eller større enn beløpet som ville blitt utbetalt for det aksepterte volumet til budets pris.
5. I de tilfeller der prisen i et budområde blir satt av en kombinasjon av bud, kan det forekomme at bud med lavere budpris enn markedspris ikke blir akseptert.
6. Statnett har rett til å be leverandøren av balansetjenester dokumentere sin beregning av tilbudt pris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, har Statnett rett til å avvise bud.

Artikkel 21

Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarked for aFRR

1. Statnett har rett til å inngå kontrakter til høyere priser enn marginalpris på grunn av lokale nettforhold og andre hensyn. Dette skal anses som spesialkjøp, der avregning skjer til tilbudt pris.
2. Ved mangel på reserver har Statnett rett til å be om ytterligere bud fra leverandører av balansetjenester, også etter ~~markedets lukketid~~ ~~budfristens utløp~~. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i aFRR-markedet skal avregnes til tilbudt pris.

Artikkel 22

Fallback/forenklet løsning i kapasitetsmarkedet for aFRR

1. Statnett har rett til å benytte en forenklet løsning hvis markedssystemet skulle være nede slik at en normal markedsklarering ikke kan foretas.
2. Den forenklete løsningen vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før markedsklarering kan Statnett be leverandører av balansetjenester om å sende bud via alternativ løsning, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn. Statnett skal gjennomføre en nasjonal markedsklarering for hvert budområde. Statnett har rett til å benytte bud fra tilgrensende budområder med manuell tildeling av overføringskapasitet dersom det ikke er tilstrekkelig med bud i et budområde.
  - b. Ved feil etter markedsklarering som gjør at plattformen ikke publiserer markedsresultater skal Statnett informere leverandører av balansetjenester om resultatene.
3. Ved forenklet løsning baserer Statnett prissetting på marginalpris.
4. Statnett skal informere leverandører av balansetjenester om resultater per e-post eller telefon etter markedsklarering.

*Artikkel 23***Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for aFRR**

1. Leverandør av balansetjenester har rett til å flytte leveransepunkt mellom egne stasjonsgrupper innenfor samme budområde.
2. Statnett kan nekte flytting av leveransepunkt hvis det er begrensninger i nettkapasitet for det leveransepunktet leverandøren av balansetjenester ønsker å flytte til.
3. Leverandør av balansetjenester som skal flytte leveransepunkt skal sende oppdaterte systemdata senest 45 minutter før driftstimen.

*Artikkel 24***Overføring av forpliktelser for leveranse av aFRR-kapasitet**

1. Leverandører av balansetjenester skal ha rett til å overføre forpliktelser om å levere aFRR-kapasitet til annen leverandør av balansetjenester innenfor samme budområde. **Statnett kan nekte bytte av forpliktelser dersom det forutsatt at det ikke er begrensninger i nettkapasitet for det leveransepunktet leverandøren av balansetjenester ønsker å overføre forpliktelser til.**
2. Overføring av forpliktelse til å stille aFRR-kapasitet kan kun gjennomføres dersom det foreligger en bilateral avtale mellom **godkjente kvalifiserte** leverandører av aFRR-kapasitet.
3. Leverandøren av aFRR-kapasitet som har det opprinnelig aksepterte budet skal informere Statnett om byttet av forpliktelser per telefon og e-post senest innen en time før starten av driftstimen med følgende opplysninger:
  - a. Hvilken leverandør av aFRR-kapasitet forpliktelse er overført fra,
  - b. Hvilken eller hvilke leverandør(er) av balansetjenester som har overtatt forpliktelsen til å stille aFRR-kapasitet,
  - c. Hvilket budkvantum i MW som er overført,
  - d. Innenfor hvilket budområde overføringen av aFRR-kapasitet har skjedd.
4. Både opprinnelig og ny leverandør av balansetjenester skal sende inn oppdaterte systemdata senest 45 minutter før driftstimens start.
5. Statnett skal foreta avregningen med den opprinnelige leverandøren av balansetjenester som fikk tilslaget på aFRR-kapasitet.

*Artikkel 25***Tildeling av volum aFRR-balanseenergi**

1. Statnett skal sørge for at alle aktiverte volum aFRR balanseenergi tildeles berørte balanseansvarlige parter slik at en ubalansejustering kan beregnes i henhold til Artikkel 94 nr. 1 bokstav c.

*Artikkel 26***Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for aFRR**~~Krav til data og opplysninger for å vurdere leveransen av aFRR-kapasitet~~

1. Leverandør av balansetjenester skal gi følgende data og opplysninger til Statnett for en vurdering av leveransen av aFRR-kapasitet:
  - a. Leverandør av aFRR-kapasitet skal rapportere inn sine produksjonsplaner og systemdata i henhold til den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for aFRR i henhold til fos §8a med tilhørende retningslinjer.

~~2. Leverandørene av balansetjenester er pliktig å informere Statnett umiddelbart om alle forhold som har betydning for deres leveranse av aFRR.~~

*Artikkel 27***Fastsettelse av aktivert volum og prissetting av aFRR-balanseenergi**

1. Statnett skal fastsette aktivert volum aFRR-balanseenergi per stasjonsgruppe for hver retning, der positivt tegn angir oppregulering og negativt tegn angir nedregulering.
2. Det aktiverte aFRR-energivolumet skal prises til pris for mFRR-balanseenergi i tilsvarende reguleringsretning, jf. Artikkel 67

*Artikkel 28***Avregning av levert aFRR-kapasitet**

1. Statnett skal avregne aFRR-kapasitet basert på forpliktelsen for aFRR-kapasitet, for hver markedstidsenhet, spesifisert for oppregulering og nedregulering.
2. Ved avvik mellom forpliktelse og tilgjengelig aFRR-kapasitet skal Statnett redusere betalingen slik fastsatt i Artikkel 30.
3. Ved avvik fra forpliktelsen i deler av en markedstidsenhet skal leverandøren av balansetjenester få avvik tilsvarende hele markedstidsenheten.

4. Dersom leverandøren av balansetjenester ved aktivering ikke kan tilby akseptert volum skal leverandøren av balansetjenester sende inn systemdata i tråd med volumet som kan leveres. Statnett skal i slike tilfeller avkorte betalingen for de markedstidsenheter volumet er redusert eller utilgjengelig, som angitt i Artikkel 30.
5. Leverandøren av balansetjenester har tilgang til informasjon om sine forpliktelser **via Fifty Nordic Market Management System** og eventuelle avvik via FiftyWeb
6. Statnett skal sende ut en avregningsrapport for foregående uke en virkedag etter ukesslutt.
7. Statnett skal avregne aFRR-kapasitet ukentlig ~~fire virkedager etter ukens slutt~~. **Statnett skal overføre avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget sendes daglig til eSett to dager etter driftsdøgnet.**

~~Statnett skal utbetale i henhold til vilkårene til aktuell leverandør av balansetjenester 14 dager etter utført avregning.~~

Artikkel 29

Avregning av levert aFRR-balanseenergi

1. Statnett skal estimere aktivert aFRR-balanseenergi per stasjonsgruppe og daglig rapportere til leverandørene av balansetjenester den estimerte leveransen i MWh og tilhørende pris i EUR/MW per markedstidsenhet for foregående døgn.
2. Fakturering eller kreditering av estimert levert aFRR-balanseenergi skal inkluderes i oppgjøret fra den nordiske balanseavregningen.

Artikkel 30

Avregning av aFRR-kapasitet som ikke er levert

1. Leverandør av balansetjenester **får redusert betaling eller kan måtte tilbakebetale** for aFRR-kapasitet som ikke er gjort tilgjengelig i følgende tilfeller:
  - a. Ved avvik mellom tilgjengelig kapasitet og kjøpt kapasitet,
  - b. Ved avvik mellom bestilt aktivering og utført regulering.
2. Statnett reduserer ~~kompensasjonen~~ **betalingen, eventuelt krever tilbakebetaling, gjennom avregningen utført av eSett** for de markedstidsenheter volumet er redusert eller utilgjengelig. Prisen for avviket er marginalprisen av aFRR-kapasitet for tilsvarende markedstidsenhet.
3. **Ved uenighet om hvorvidt det har vært avvik på levert eller tilgjengelig volum skal leverandøren av balansetjenester gis en frist på to uker etter leveringstidspunkt til å informere Statnett.**

*Artikkel 31***Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for aFRR**

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig mislighold har Statnett rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for aFRR med umiddelbar virkning, og har samtidig rett til å kreve tilbakebetalt betaling for perioden.

KAPITTEL 3

Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR

Artikkel 32

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR:
  - a. Full aktiveringstid for mFRR skal være 12,5 minutter. For å delta i kapasitetsmarkedet for mFRR skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt 12,5 minutter etter aktiveringstidspunktet, som angitt i Artikkel 59 nr. 1.
  - b. Leverandører av balansetjenester må oppfylle gjeldende vilkår i aktiveringsmarkedet for mFRR jf. KAPITTEL 5, for å kunne gi bud i kapasitetsmarkedet for mFRR.
  - c. Leverandører av balansetjenester med aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR, samt eventuelt spesialkjøp ~~og mFRR-sesongkjøp~~, skal levere bud med minst tilsvarende budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR for hele den avtalte leveringsperioden.
  - d. Budene i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være tilgjengelige for direkteaktivering i hele den avtalte leveringsperioden for kapasitetsmarkedet for mFRR. Leverandøren av balansetjenester er ikke forhindre fra å delta i døgn- og intradagmarked eller reservekapasitetsmarkeder i første kvarter etter den avtalte leveranseperioden. Dersom en direkteaktivering i siste kvarter av leveranseperioden gjør at total kjøreplan overstiger tilgjengelig effekt vil ikke Statnett straffe leverandøren for den manglende leveransen. Eventuelle ubalanser som oppstår, er leverandørens eget ansvar.
  - e. For felleseide anlegg må bud i kapasitetsmarkedet for mFRR registreres av kun en leverandør av balansetjenester.

Artikkel 33

Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett kjøper mFRR-kapasitet i en daglig auksjon dagen før driftsdøgnet.
  - a. Åpningstid er syv dager før driftsdøgnet (D-7) kl. 00:00 CET.
  - b. Lukketid er dagen før driftsdøgnet (D-1) kl. 07:30 CET.
2. Statnett skal publisere informasjon om de volumer mFRR-kapasitet som skal kjøpes inn i markedssystemet FNMMS ved åpning av budgivning. Informasjonen skal oppdateres fortløpende.

3. Leverandør av balansetjenester kan ikke oppdatere eller trekke bud etter budgivningens lukketid.
4. Statnett skal informere den enkelte budgiver om auksjonsresultatet elektronisk umiddelbart etter auksjonen.
5. Statnett skal publisere resultat av auksjonen innen kl. 09:00 CET. Dersom feil oppstår og Statnett iverksetter fallback prosedyrer eller gjennomfører en alternativ løsning i henhold til Artikkel 39, skal publisering skje uten ugrunnet opphold.

Artikkel 34

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandører av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe **og budområde**,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet,
  - e. Tilbudt mFRR-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.

~~Krav til bud i kapasitetsmarkedet for mFRR~~

~~Statnett skal fastsette følgende krav til bud i kapasitetsmarkedet for mFRR.~~

2. Statnett stiller krav til at bud i kapasitetsmarkedet for mFRR skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris per MW per markedstidsenhet i euro,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Hvilken markedstidsenhet budet gjelder,
  - e. Varighet og hviletid for bud med begrensninger, jf. Artikkel 35,
  - f. Delbarhet,
  - g. Type bud (enkelt, blokk, budkurve),

- h. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
3. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
  - a. Minste budkvantum skal være 1 MW, med trinn på 1 MW. Samtidig må minimum budkvantum i vilkårene for aktiveringsmarkedet for mFRR oppfylles, jf. Artikkel 62 nr. 7.
  - b. Budkvantum på 50 MW eller mindre kan være udelelige eller delelige i trinn på 1 MW. Bud skal regnes som delbare med mindre leverandøren av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Budkvantum større enn 50 MW skal være delbare i trinn på 1 MW.
4. Statnett har rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
5. Leverandør av balansetjenester kan benytte blokkbud for påfølgende markedstidsenheter, forutsatt at de har samme effekt i MW, reguleringsretning, budområde og pris.
6. Leverandør av balansetjenester kan legge inn eksklusive bud inn i form av en budkurve der bare ett bud innen gruppen av bud som danner budkurven kan bli kjøpt. Følgende gjelder for budkurver:
  - a. Kombinasjoner av budkurver skal gjelde for de samme markedstidsenhetene,
  - b. Budkurver skal leveres separat for oppregulering og nedregulering,
  - c. Budkurver kan ikke kombineres med blokkbud i henhold til nr. 5 i denne artikkel.
7. Leverandør av balansetjenester kan koble bud i kapasitetsmarked for mFRR til bud i kapasitetsmarked for aFRR, i henhold til Artikkel 14.
8. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandøren av balansetjenester er godkjent for i prekvalifiseringsprosessen, jf. Artikkel 7. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.
9. Leverandører av balansetjenester kan kun levere mFRR fra reguleringsobjekter i samsvar med de godkjente parameterne fra prekvalifiseringen, og dermed innenfor det godkjente kapasitetsintervallet fra prekvalifiseringen.

Artikkel 35

Begrensninger i bud i kapasitetsmarkedet for mFRR

~~Leverandører av balansetjenester kan gi bud med begrensninger i varighet og hviletid etter aktivering i kapasitetsmarkedet for mFRR~~

~~Leverandører av balansetjenester kan gi bud uten begrensninger i varighet og hviletid for volum som kan leveres i hele perioden og som ikke har hviletid etter aktivering~~

1. Leverandører av balansetjenester kan gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres.
2. Leverandører av balansetjenester skal sørge for at bud hvor underliggende reguleringsobjekt er omfattet av felles hviletids- eller varighetsbegrensninger angis med samme gruppeidentifikasjon slik at optimeringen som velger bud kan ta hensyn til implikasjoner for tilgjengelighet ved aktivering.
3. Leverandører av balansetjenester må sikre at de volumer de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for mFRR faktisk kan aktiveres. Leverandører av balansetjenester med aksepterte bud med begrensninger som kan påvirke deres tilgjengelighet for påfølgende døgn skal ikke levere bud for påfølgende døgn i de timene de ikke er tilgjengelig for levering.
4. Bud med varighets- og hviletidsbegrensninger kan ikke kombineres med blokkbud, jf. Artikkel 34 nr. 5.

Artikkel 36

Informasjonsplikt for leverandører som er med i ordning for redusert tariff eller har avtale om tilknytning på vilkår

1. Leverandører av balansetjenester som er med i ordning for redusert tariff for fleksibelt forbruk eller har avtale om tilknytning på vilkår skal ha informasjonsutveksling med berørt nettselskap. Leverandørene plikter å melde fra til berørte nettselskaper i forkant av søknad om deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR. Eventuelle varslingsrutiner for når dette forbruket får tilslag i kapasitetsmarkedet for mFRR og ved aktivering i aktiveringsmarkedet for mFRR avtales bilateralt mellom leverandør og berørt nettselskap.

Artikkel 37

Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Det settes en pris per budområde og markedstidsenhet, separat for opp- og nedregulering.
2. Bud med tilslag i kapasitetsmarkedet for mFRR skal prises etter marginalpris.

3. Statnett skal velge bud i prisrekkefølge i en optimeringsprosess basert på samfunnsøkonomiske beregninger. Statnett har rett til å helt eller delvis gjøre bud utilgjengelig for deltakelse i budvalget hvis lokasjonen er bak en forventet flaskehals og en eventuell aktivering vil forverre denne. ~~I særskilte tilfeller, hvis nødvendige vedlikeholdsarbeider eller feilsituasjoner i nettet skaper interne flaskehalser i budområdet som gjør at budet ikke kan aktiveres, har Statnett rett til å helt eller delvis gjøre budet utilgjengelig for deltakelse i budvalget.~~ Statnett skal gi begrunnelse til leverandør av balansetjenester på forespørsel. Statnett skal ikke kompensere leverandører av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring.
4. Blokkbud skal ikke sette prisen, men kan føre til at det settes en høyere pris i en eller flere markedstidsenheter, slik at budet er lønnsomt i sin helhet, men ikke i hver markedstidsenhet. Total utbetaling for hele blokken skal være lik eller større enn beløpet som ville blitt utbetalt for det aksepterte volumet til budets pris.
5. I de tilfeller der prisen i et budområde blir satt av en kombinasjon av bud, kan det forekomme at bud med lavere budpris enn markedspris ikke blir akseptert.
6. Statnett har rett til å be leverandøren av balansetjenester dokumentere sin beregning av tilbudt pris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, har Statnett rett til å avvise bud.

Artikkel 38

Spesialkjøp og ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett har rett til å inngå kontrakter til høyere priser enn marginalpris på grunn av lokale nettforhold og andre hensyn. Dette skal anses som spesialkjøp, der avregning skjer til tilbudt pris.
2. Ved mangel på reserver har Statnett rett til å be om ytterligere bud fra leverandører av balansetjenester, også etter ~~markedets lukketid~~ ~~budfristens utløp~~. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i mFRR-markedet skal avregnes til tilbudt pris.

Artikkel 39

Fallback/forenklet løsning i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Statnett har rett til å benytte en forenklet løsning hvis markedssystemet skulle være nede slik at en normal markedsklarering ikke kan foretas.
2. Den forenklete løsningen vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før markedsklarering skal Statnett kontakte leverandører av balansetjenester og be dem om å sende bud via alternativ løsning, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn. Statnett skal gjennomføre en nasjonal markedsklarering for hvert budområde.

Statnett har rett til å benytte bud fra tilgrensende budområder med manuell tildeling av overføringskapasitet dersom det ikke er tilstrekkelig med bud i et budområde.

- b. Ved feil etter markedsklarering som gjør at plattformen ikke publiserer markedsresultater skal Statnett informere leverandører av balansetjenester om resultatene.
3. Statnett skal basere prissetting på marginalpris ved forenklet løsning.
4. Statnett skal informere leverandører av balansetjenester om resultater per e-post eller telefon etter markedsklarering.

Artikkel 40

Bytte av leveransepunkt for forpliktelser gitt gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester har rett til å flytte leveransepunkt mellom egne stasjonsgrupper innenfor samme budområde.
2. Statnett kan nekte flytting av leveransepunkt hvis det er begrensninger i nettkapasitet for det leveransepunktet leverandøren av balansetjenester ønsker å flytte til.
3. Leverandør av balansetjenester som skal flytte leveransepunkt skal sende oppdaterte systemdata senest 45 minutter før driftstimen.

Artikkel 41

Overføring av forpliktelser for leveranse av mFRR-kapasitet

1. Leverandører av balansetjenester skal ha rett til å overføre forpliktelser om å levere mFRR-kapasitet til annen leverandør av balansetjenester innenfor samme budområde. Statnett kan nekte bytte av forpliktelser dersom forutsatt at det ikke er begrensninger i nettkapasitet for det leveransepunktet leverandøren av balansetjenester ønsker å overføre forpliktelser til.
2. Overføring av forpliktelse til å stille mFRR-kapasitet kan kun gjennomføres dersom det foreligger en bilateral avtale mellom kvalifiserte godkjente leverandører av mFRR-kapasitet.
3. Leverandøren av mFRR-kapasitet som har det opprinnelig aksepterte budet, skal informere Statnett om byttet av forpliktelser per telefon og e-post senest innen en time før starten av driftstimen med følgende opplysninger:
  - a. Hvilken leverandør av mFRR-kapasitet forpliktelse er overført fra,
  - b. Hvilken eller hvilke leverandør(er) av balansetjenester som har overtatt forpliktelsen til å stille mFRR-kapasitet,
  - c. Hvilket budkvantum i MW som er overført,

- d. Innenfor hvilket budområde overføringen av mFRR-kapasitet har skjedd.
4. Både opprinnelig og ny leverandør av mFRR-kapasitet skal sende inn oppdaterte systemdata senest 45 minutter før driftstimens start.
5. Statnett skal foreta avregningen med den opprinnelige leverandøren av balansetjenester som fikk tilslaget på mFRR-kapasitet.

Artikkel 42

Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for mFRR ~~Krav til data og opplysninger for å vurdere leveransen av mFRR-kapasitet~~

- ~~1. Leverandør av balansetjenester skal oppgi følgende data og opplysninger til Statnett for vurdering av leveransen av mFRR-kapasitet:~~
2. ~~Leverandør av mFRR-kapasitet skal rapportere sine produksjonsplaner og systemdata i henhold til den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for mFRR i henhold til fos §8a~~ Leverandør av balansetjenester med produksjon skal oppgi følgende data og opplysninger til Statnett i henhold til den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet for mFRR i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer for å vurdere leveransen av mFRR-kapasitet:
  - a. produksjonsplaner
  - b. systemdata

~~Leverandørene av balansetjenester er pliktig å informere Statnett umiddelbart om alle forhold som har betydning for deres leveranse av mFRR~~

Artikkel 43

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Leverandør av balansetjenester skal stille akseptert volum i kapasitetsmarkedet for mFRR tilgjengelig i aktiveringsmarkedet for mFRR i aktuell tidsperiode. Det vises til vilkår for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR, jf. Artikkel 62.
2. For aksepterte volum i kapasitetsmarkedet for mFRR er frist for å legge inn bud i aktiveringsmarkedet for mFRR kl. 21.30 dagen før driftsdøgnet.
3. Budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være lik eller større enn den samlede forpliktelsen i kapasitetsmarkedet for mFRR, ~~samt i sesongmarkedet for mFRR-kapasitet~~ spesialkjøp og ekstra kjøp av mFRR-kapasitet.

- a. I alle tilfeller der leverandøren av balansetjenester ikke er i stand til å levere det avtalte volum helt eller delvis i deler av avtaleperioden, skal leverandøren av balansetjenester korrigere dette løpende i aktiveringsmarkedet for mFRR. Dette gjelder også for volum som blir utilgjengelig for aktiveringsmarkedet for mFRR som følge av utkobling etter ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff eller etter avtale med tilknytning på vilkår i henhold til Artikkel 36.

Artikkel 44

Avregning av levert mFRR-kapasitet

1. Statnett skal avregne mFRR-kapasitet basert på den samlede forpliktelsen i kapasitetsmarkedet for mFRR, ~~i sesongmarkedet for mFRR, samt for~~ spesialkjøp og ekstra kjøp, og at leverandøren av balansetjenester leverte minst tilsvarende bud i aktiveringsmarkedet for mFRR, for hver markedstidsenhet.
2. Avregningen skal spesifiseres for mFRR-kapasitet, spesialkjøp og ekstra kjøp ~~og mFRR-sesongkjøp.~~
3. Statnett skal avregne mFRR-kapasitet ukentlig. Statnett skal overføre avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget sendes daglig til eSett to dager etter driftsdøgnet.
4. Ved avvik mellom forpliktelse og leveranse skal Statnett redusere betalingen ~~og leverandør kan potensielt måtte betale for manglende leveranse slik det er~~ fastsatt i Artikkel 45.
- ~~5. Ved avvik fra forpliktelsen i deler av en markedstidsenhet skal leverandøren av balansetjenester få avvik tilsvarende hele markedstidsenheten.~~
6. Leverandøren av balansetjenester har tilgang til informasjon om sine forpliktelser ~~via Fifty Nordic Market Management System og eventuelle avvik via FiftyWeb.~~
7. Kreditering eller fakturering av mFRR-kapasitet inkluderes i beregningen fra eSett
- ~~8. Statnett skal utbetale i henhold til vilkårene til aktuell leverandør av balansetjenester 14 dager etter utført avregning.~~

Artikkel 45

Avregning av mFRR-kapasitet som ikke er levert

1. Leverandøren av balansetjenester må tilbakebetale, gjennom avregningen som utføres av eSett, for mFRR-kapasitet som ikke er gjort tilgjengelig:
  - a. Ved avvik mellom aksepterte kapasitetsbud og faktiske bud i aktiveringsmarkedet for mFRR. Om avvik oppstår skal Statnett avkorte betalingen, basert på differansen mellom aksepterte kapasitetsbud og faktiske bud i aktiveringsmarkedet for mFRR. Prisen for

avviket er marginalprisen for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med en faktor på to (2).

- b. Ved avvik mellom bestilt aktivering og utført regulering. Dersom aksepterte bud i aktiveringsmarkedet for mFRR, som har fått tilslag gjennom kapasitetsmarkedet for mFRR, ikke kan aktiveres når Statnett ber om aktivering, skal prisen for avviket beregnes til marginalprisen for tilsvarende markedstidsenhet ~~kvart~~, multiplisert med en faktor på tjuefem (25)
2. Om nett- eller driftsmessige forhold hos Statnett eller berørt nettselskap oppstår slik at allerede aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR ikke kan aktiveres i aktiveringsmarkedet for mFRR, skal avviksfaktor settes til en (1). Herunder regnes også leverandører som er med i ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff med berørt nettselskap, og kunder på avtale med tilknytning på vilkår enten med berørt nettselskap eller Statnett. ~~Om det beregnede avkortingsbeløpet for en uke er høyere enn den samlede betalingen for uken, så settes oppgjøret av det gjeldende budområdet til null for uken.~~
3. Ved uenighet om hvorvidt det har vært avvik på levert eller tilgjengelig volum skal leverandøren av balansetjenester gis en frist på to (2) uker etter leveringstidspunkt til å informere Statnett.

Artikkel 46

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig mislighold har Statnett rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR med umiddelbar virkning, og har samtidig rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 4

Vilkår for kapasitetsmarkedet for mFRR-D

Artikkel 47

Krav til deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandører av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
  - a. For å delta i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt 15 minutter etter aktiveringstidspunktet, som angitt i Artikkel 75 nr. 1.
  - b. Leverandører av balansetjenester må oppfylle gjeldende vilkår i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, jf. kapittel 6 for å kunne gi bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D.
  - c. Leverandører av balansetjenester med aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal levere bud med minst tilsvarende budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR-D for hele den avtalte leveringsperioden.
  - d. For felleseide anlegg må bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D registreres av kun en leverandør av balansetjenester.
2. Statnett har etter vurdering i prekvalifiseringen av reguleringsobjekt rett til å gi unntak fra kravene til deltagelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D ved vurdering av behov for økt likviditet i markedet eller kraftsystemets behov for reserver, både generelt behov og i konkrete geografiske punkt.

Artikkel 48

Frister for kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal publisere budinvitasjonen med følgende informasjon på sine nettsider senest en (1) måned før det åpnes for å gi bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Varighet for perioden Statnett skal kjøpe inn mFRR-D kapasitet for.
  - b. Volumer mFRR-D kapasitet som Statnett planlegger å kjøpe inn for perioden.
  - c. Markedssegment som leverandør av balansetjenester kan sende inn tilbud for.
2. Statnett skal fastsette varigheten for mFRR-D markedet.
  - a. Oppstart skal være minimum en (1) måned etter at budinvitasjon er sendt ut.

- b. Total varighet skal være på minimum en (1) måned.
  - c. Avslutning skal være maksimalt tre (3) kalendermåneder etter oppstart.
3. Leverandør av balansetjenester kan ikke oppdatere eller trekke bud etter budgivningens lukketid.
4. Statnett skal informere hver leverandør av balansetjenester på e-post om pris og akseptert volum innen utløpet av vedståelsesfristen.
5. Statnett skal publisere samlet resultat fra kapasitetsmarkedet for mFRR-D innen en (1) uke etter vedståelsesfristen.

Artikkel 49

Krav til bud og budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i kapasitetsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Bud skal leveres på format i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe og budområde,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedssegment,
  - e. Tilbudt mFRR-D-kapasitet kan ikke inngå i andre forpliktelser.
2. Statnett kan ved behov stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokale nettforhold og budets størrelse.
3. Leverandør av balansetjenester skal ikke tilby volum som er forventet utilgjengelig i hele eller deler av det aktuelle markedssegmentet i kapasitetsmarkedet for mFRR-D.
4. Bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris per MW per time i euro for hvert markedssegment,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Markedssegment budet er relevant for.

- e. Minimum og maksimum varighet og hviletid for bud med begrensninger,
  - f. Aktiveringstid
  - g. Deaktiveringstid
  - h. Delbarhet,
  - i. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
5. Minste budkvantum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D er 10 MW. Samtidig må minimum budkvantum i vilkårene for aktiveringsmarkedet for mFRR-D oppfylles, jf. Artikkel 78 nr. 6.
  6. Statnett har rett til å gjøre endringer av budområder i løpet av periodens varighet. I dette tilfellet skal Statnett avtale en omfordeling av forpliktelser som er påvirket. Avtalt pris skal ikke påvirkes.
  7. Bud kan benyttes for påfølgende markedstidsenheter, forutsatt at de har samme effekt i MW, reguleringsretning, budområde og pris.
  8. Det samlede tilbudte budkvantum skal ikke overstige det budkvantum leverandøren av balanse-tjenester er godkjent for i prekvalifiseringsprosessen, jf. Artikkel 7. Denne grensen kan være ulik for opp- og nedregulering.

Artikkel 50

Begrensninger i bud for mFRR-D-balansekapasitet

1. Leverandører av balansetjenester kan gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres.
  - a. For varighet skal minimumsperioden reserven kan være aktivert bli spesifisert.
  - b. For hviletid skal minimumsperioden etter en aktivering og før reserven kan aktiveres på nytt bli spesifisert.
2. Leverandører av balansetjenester skal sørge for at bud hvor underliggende reguleringsobjekt er omfattet av felles hviletids- eller varighetsbegrensninger merkes likt.
3. Leverandører av balansetjenester med aksepterte bud med begrensninger som kan påvirke deres tilgjengelighet for påfølgende markedssegment skal ikke levere bud for påfølgende markedssegment om de ikke er tilgjengelig for levering.

*Artikkel 51***Informasjonsplikt for leverandører som er med i ordning for redusert tariff eller har avtale om tilknytning på vilkår**

1. Leverandører av balansetjenester som er med i ordning for redusert tariff for fleksibelt forbruk eller har avtale om tilknytning på vilkår skal ha informasjonsutveksling med berørt nettselskap. Leverandørene plikter å melde fra til berørte nettselskaper i forkant av søknad om deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D. Eventuelle varslingsrutiner for når dette forbruket får tilslag i kapasitetsmarkedet for mFRR-D og ved aktivering i aktiveringsmarkedet for mFRR-D avtales bilateralt mellom leverandør og berørt nettselskap.

*Artikkel 52***Aksept av bud og fastsettelse av pris i kapasitetsmarkedet for mFRR-D**

1. Statnett skal fastsette hvilke bud som aksepteres. Valg av bud skal normalt gjøres i prisrekkefølge. I tilfellet budets egenskaper kan bidra til bedre håndtering av driftsforstyrrelser og dimensjonerende hendelser, kan Statnett avvike fra prisrekkefølge på bakgrunn av en samlet vurdering av følgende budegenskaper:
  - a. Begrensninger i budets varighet og hviletid
  - b. Øvrige tekniske egenskaper ved aktivering av budet
  - c. Lokasjon
  - d. Budkvantum
2. Aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D-kapasitet skal prises etter budpris ("pay as bid").
3. Bud skal velges etter punkt 1. I særskilte tilfeller, hvis nødvendige vedlikeholdsarbeider eller feilsituasjoner i nettet skaper interne flaskehalsar i budområdet som gjør at budet ikke kan aktiveres, har Statnett rett til å helt eller delvis gjøre budet utilgjengelig for deltakelse i budvalget. Statnett skal gi begrunnelse til leverandør av balansetjenester på forespørsel. Statnett skal ikke kompensere leverandører av balansetjenester for denne typen utilgjengeliggjøring.
4. Statnett har rett til å be leverandør av balansetjenester dokumentere sin beregning av tilbudt pris. Når prissettingen i markedet ikke er samfunnsøkonomisk effektiv, har Statnett rett til å avvise bud.

*Artikkel 53***Ekstra kjøp i kapasitetsmarkedet for mFRR-D**

1. Ved mangel på reserver har Statnett rett til å be om ytterligere bud fra leverandører av balanse-tjenester, også etter markedets lukketid. Eventuelle ekstra kjøp av reserver etter prissetting i mFRR-D-markedet skal avregnes til budpris.

*Artikkel 54***Informasjonsplikt i kapasitetsmarkedet for mFRR-D**

1. Leverandør av balansetjenester med produksjon skal oppgi følgende data og opplysninger i henhold til den kapasiteten de har fått tilslag på i kapasitetsmarkedet i henhold til fos § 8a med tilhørende retningslinjer til Statnett for vurdering av leveransen av mFRR-D balansekapasitet:
  - a. produksjonsplaner
  - b. systemdata

*Artikkel 55***Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D**

1. Leverandør av balansetjenester skal stille akseptert volum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D tilgjengelig i aktiveringsmarkedet for mFRR-D i aktuell periode og markedssegment. Det vises til vilkår for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. jf. Artikkel 78.
2. For aksepterte volum i kapasitetsmarkedet for mFRR-D er frist for å legge inn bud i aktive-ringsmarkedet for mFRR-D kl. 21.30 dagen før driftsdøgnet.
3. Budkvantum i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være lik eller større enn den samlede for-pliktelsen i kapasitetsmarkedet for mFRR-D og ekstra kjøp av mFRR-D-kapasitet.
4. Leverandør av balansetjenester skal i alle tilfeller der de ikke er i stand til å levere det avtalte volum helt eller delvis i deler av avtaleperioden, korrigere dette løpende i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Dette inkluderer også volum som blir utilgjengelig for aktiveringsmarkedet for mFRR-D som følge av utkobling etter ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff eller etter avtale med tilknytning på vilkår, i henhold til Artikkel 51.

*Artikkel 56***Avregning av levert mFRR-D-kapasitet**

1. Statnett skal avregne mFRR-D-kapasitet basert på den samlede forpliktelsen for mFRR-D-kapasitet og at leverandøren av balansetjenester leverte minst tilsvarende bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, for hver markedstidsenhet.
2. Statnett skal avregne mFRR-D-kapasitet ukentlig. Statnett skal overføre avregningsunderlag til eSett for oppgjør. Avregningsunderlaget sendes daglig til eSett to dager etter driftsdøgnet.
3. Ved avvik mellom forpliktelse i henhold til kjøp i kapasitetsmarkedet og leveranse i aktiveringsmarkedet skal Statnett redusere betalingen slik fastsatt i Artikkel 57.
4. Ved avvik fra forpliktelsen i deler av en markedstidsenhet skal leverandøren av balansetjenester få avvik tilsvarende hele markedstidsenheten.
5. Statnett skal gi leverandører av balansetjenester informasjon om sine forpliktelser.
6. Kreditering eller fakturering av mFRR-D-kapasitet inkluderes i beregningen fra eSett

*Artikkel 57***Avregning av mFRR-D-kapasitet som ikke er levert**

1. Om avvik oppstår skal Statnett avkorte betalingen basert på differansen mellom aksepterte kapasitetsbud og faktiske bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Prisen for avviket er budpris multiplisert med en faktor på to (2).
  - a. Dersom leverandør av balansetjenester med forbruk melder avvik senest to (2) dager i forkant, skal avviket multipliseres med en faktor på en (1).
2. Ved uenighet om hvorvidt det har vært avvik på levert eller tilgjengelig volum skal leverandøren av balansetjenester gis en frist på to (2) uker etter leveringstidspunkt til å fremme innsigelse til Statnett.
3. Om bud fra kapasitetsmarkedet meldes inn i aktiveringsmarkedet uten at budet er mulig å aktivere i henhold til budinformasjon, skal leverandør av balansetjenester tilbakebetale kapasitetsutbetalingen for de fire (4) siste ukene multiplisert med den andelen av volumet som ikke er levert.
  - a. Dersom det beregnede kravet er høyere enn den samlede betalingen som leverandør av balansetjenester skal få utbetalt for den gitte perioden, skal leverandøren tilbakebetale differansen til Statnett.

- b. Ved gjentatte feilslåtte aktiveringer innenfor samme periode, skal Statnett ikke kreve dobbel tilbakebetaling for en gitt uke. Ved gjentatte feilslåtte aktiveringer kan Statnett ekskludere leverandør av balansetjenester fra deltagelse.
4. Om nett- eller driftsmessige forhold hos Statnett eller berørt nettselskap oppstår slik at allerede aksepterte bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D ikke kan aktiveres i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, skal avviksfaktor settes til en (1). Herunder regnes også aktører som er med i ordningen for fleksibelt forbruk med rett til redusert tariff med berørt nettselskap, og kunder på avtale med tilknytning på vilkår enten med berørt nettselskap eller Statnett.

Artikkel 58

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester ved manglende overholdelse av vilkårene i kapasitetsmarkedet for mFRR-D

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig mislighold har Statnett rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i kapasitetsmarkedet for mFRR-D med umiddelbar virkning, og har samtidig rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 5

Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR

Artikkel 59

Krav til deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Leverandører av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR:
  - a. For å delta i aktiveringsmarkedet for mFRR må leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert senest 12,5 minutter etter aktiveringstidspunktet.
  - b. Respons på aktiveringsmelding sendes Statnett senest innen 2 minutter etter mottak av aktiveringsmelding.
  - c. Leverandør av balansetjenester må møte tekniske krav spesifisert i Nordisk implementasjonsguide.
  - d. For felleseide anlegg må bud i aktiveringsmarkedet for mFRR registreres av kun en leverandør av balansetjenester.
2. Statnett stiller følgende krav til elektronisk aktivering av mFRR:
  - a. Programvare med funksjonalitet for å motta, godkjenne og returnere svar på aktiveringer fra Statnett elektronisk, og
  - b. Programvare for kommunikasjon med Statnett.
3. Leverandør av mFRR skal også kunne gjennomføre regulering av innmeldt volum basert på aktiveringsmelding mottatt på telefon i de tilfeller der elektronisk kommunikasjon feiler.

Artikkel 60

Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-balanseenergi

1. Leverandører av balansetjenester kan sette ut håndtering av aktiveringer til andre aktører som oppfyller kravet til elektronisk aktivering fra Statnett.
2. En tjenesteutsetting endrer ikke ansvarsforholdet mellom Statnett og leverandøren av balansetjenester.
3. Leverandøren av balansetjenester som tjenesteutsetter må sørge for at aktiveringene utføres av den som utfører tjenesten på vegne av dem.
4. Leverandøren av balansetjenester skal informere Statnett om hvem som har hvilke roller til enhver tid.

*Artikkel 61***Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR**

1. Åpningstid for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR er etter at resultatet for døgnet er kunngjort, normalt rundt kl.13.00 dagen før driftsdøgnet.
2. Frist for å gi bud i aktiveringsmarkedet for mFRR er kl. 21.30 dagen før driftsdøgnet.
3. Lukketid skal være 45 minutter før hver driftstime.
4. Etter lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
5. Dersom tekniske feil eller andre uforutsette hendelser etter lukketid påvirker tilgjengeligheten til budene skal leverandør av balansetjenester uten ugrunnet opphold melde fra til Statnetts landssentral.

*Artikkel 62***Budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR**

1. Et bud i aktiveringsmarkedet for mFRR gjelder et spesifisert kvantum og pris for opp- eller nedregulering i en markedstidsenhet.
2. Leverandører av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet, jf. Artikkel 11.
3. Leverandøren av balansetjenester er forpliktet til å kunne levere mFRR i tråd med sine bud i markedet. Forpliktelser som følge av handel i andre markeder skal derfor ikke begrense leverandøren av balansetjenesters evne til å levere i henhold til tilbudt reguleringsvolum.
4. Bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,
  - b. Pris per MW per markedstidsenhet i euro,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Markedstidsenhet,
  - e. Delbarhet,

- f. Lokalisering i form av stasjonsgruppe og budområde.
5. Leverandør av balansetjenester skal oppgi i budet om budet er tilgjengelig for ulike typer aktivisering, jf. Artikkel 65 og Artikkel 66:
    - a. Tilgjengelighet for direkteaktivisering.
    - b. Tilgjengelighet for peiodeskift, og om periodeskiftaktivisering er tilgjengelig i starten eller slutten av budets tidsperiode.
    - c. Tilgjengelighet for raskere aktivisering enn angitt i Artikkel 65, og informasjon om full aktiveringstid
  6. Statnett stiller følgende krav til budpris:
    - a. Bud skal leveres i inkremitter på 0,01 EUR per MWh,
    - b. Laveste pris for oppregulering skal være nærmeste hele 0,01 EUR over områdepris i døgnet.
    - c. Høyeste pris for nedregulering, skal være nærmeste hele 0,01 EUR under områdepris i døgnet.
    - d. Øvre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være 10 000 EUR/MWh.
    - e. Nedre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR skal være -10 000 EUR/MWh.
  7. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
    - a. Minste budkvantum skal være 10 MW, med trinn på 1 MW, med følgende unntak:
      - i. Leverandøren av balansetjenester kan levere ett bud fra og med 5 MW til og med 9 MW per stasjonsgruppe og per reguleringsretning.
    - b. Bud regnes som delbare med mindre leverandøren av balansetjenester spesifiserer unntak.
    - c. Leverandøren kan oppgi et minstevolum for aktivisering.
  8. Statnett har rett til å stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
  9. Leverandør av balansetjenester kan benytte komplekse bud for å koble bud innenfor samme markedstidsenhet. Følgende gjelder for komplekse bud:
    - a. Ekskluderende gruppebud er en gruppe av bud innenfor samme stasjonsgruppe der bare ett av budene kan aktiveres,
    - b. Sorterte gruppebud er en gruppe av bud innenfor samme stasjonsgruppe som må aktiveres i streng prisrekkefølge, fra billigst til dyrest,

- c. Inkluderende bud er et sett med bud som må aktiveres samtidig. Budene kan være i ulike stasjonsgrupper.
10. Leverandører av balansetjenester kan gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres. Slike begrensninger må spesifiseres i budet. Leverandør av balansetjenester kan bruke følgende begrensninger i varighet og hviletid i budgivningen:
- a. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester også fastsette en hviletid mellom hver aktivering av budene. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
  - b. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester begrense maksimal varighet for sammenhengende aktivering. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
11. Leverandør av balansetjenester kan koble bud mellom påfølgende markedstidsenheter på følgende måte:
- a. Betinget kobling av bud mellom to eller tre påfølgende markedstidsenheter vil ta hensyn til eventuelle aktiveringer i opptil to foregående markedstidsenheter. Betinget kobling av bud kan kun benyttes for enkle budtyper.
  - b. Teknisk kobling av bud i påfølgende markedstidsenheter benyttes for bud som gjelder det samme reguleringsobjektet. Denne egenskapen skal brukes når bud brukes til direkteaktiveringer og dermed ikke er tilgjengelig for planlagte aktiveringer i påfølgende markedstidsenhet.
  - c. Tilgjengelighet for koblet periodeskift brukes for å unngå periodeskiftaktiveringer i motsatt retning både før og etter markedstidsenhetsskift. Budet settes til utilgjengelig for periodeskift kun hvis budet er aktivert i forrige markedstidsenhet.

Artikkel 63

Aksept av bud i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Ved behov for opp- eller nedregulering skal Statnett benytte tilgjengelige bud i prisrekkefølge. For planlagte aktiveringer skjer dette i en felles nordisk optimeringsprosess, mens direkteaktivering skjer i en nasjonal optimeringsprosess. Valg av bud vil ta hensyn til budegenskaper, tilgjengelig overføringskapasitet og tilgjengelighet for type aktiveringsprosess.
2. Statnett kan markere bud som utilgjengelige i gjeldende markedstidsenhet hvis det kan oppstå systemtekniske problemer ved aktivering. Dette gjelder typisk situasjoner der lokale flaskehalser blir forverret ved aktivering av bud i spesifikke områder. Budgivere med bud som blir markert som utilgjengelige skal ikke få kompensasjon for dette.

3. Statnett kan aktivere bud utenfor prisrekkefølge på bakgrunn av egenskaper knyttet til lokasjon, tilgjengelighet for raskere aktivering eller periodeskift. I slike tilfeller kan Statnett hoppe over bud i prisrekkefølge og benytte dyrere reguleringsressurser.
4. Statnett skal markere bud som utilgjengelig hvis leverandør av balansetjenester ikke er tilgjengelig for aktivering, eller hvis Statnett identifiserer åpenbare feil i budgivningen.
5. Når det er åpenbart at markedet ikke gir en samfunnsøkonomisk effektiv prissetting innenfor et avgrenset geografisk område, kan Statnett suspendere bud i aktiveringsmarkedet for mFRR og benytte tilbudt volum til gjeldende pris i døgnet for området. Om driftssituasjonen tillater det, skal Statnett kontakte berørte leverandører av balansetjenester for å få begrunnelse for budpriser før denne mulighet benyttes. Hvis bestemmelsen benyttes, skal Statnett varsle leverandør av balansetjenester per telefon. Statnett skal også informere leverandøren av balansetjenester skriftlig innen rimelig tid.

Artikkel 64

Generelle krav til aktivering av bud for mFRR-balansenergi

1. Statnett skal sende aktiveringsbestillinger i tråd med informasjonen og egenskapene som er oppgitt i budene. Aktiveringen skjer i aktiveringssteg på 0,1 MW.
2. Ved aktivering skal leverandør av balansetjenester regulere i henhold til aktiveringsbestilling med volum og type aktivering. Tidspunkt for opp- og nedramping av hvert bud skal gjennomføres i tråd med aktiveringstype.
3. Ved bestilling av aktivering, må leverandør av balansetjenester følge opp at eventuell varighet og hviletid som er angitt i mFRR-budet er overholdt. Hvis dette brytes, skal leverandør av balansetjenester avvise aktiveringsbestillingen og kontakte Statnett ved landssentralen.
4. Ved en aktivering av bud med angitt varighet og/eller hviletid, vil angitt antall markedstidsenheter gjelde fra og med aktiveringen startes for varighet, eller når aktiveringen stoppes for hviletid.
5. Ved aktivering av bud skal leverandørens produksjon etter regulering være lik produksjonsplan justert for aktivert mFRR-bud.

Artikkel 65

Ordinære aktiveringsprosesser for mFRR-balansenergi

1. Statnett har rett til å bruke planlagte aktiveringer til både system- og balansereguleringer.
  - a. Statnett sender bestilling av aktivering til leverandør av balansetjenester 7,5 minutter før skift i markedstidsenhet. Planlagte aktiveringer foregår syklisk hvert 15. minutt gjennom hele døgnet.

- b. Leverandør av balansetjenester skal starte endring i produksjon eller forbruk 5 minutter før oppgitt aktiveringstidspunkt og endre lineært frem til 5 minutter etter aktiveringstidspunkt. Tilsvarende profil skal følges ved deaktivering. Full aktiveringstid skal være på 12,5 min.
  - c. Hvis leverandør av balansetjenester ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før neste markedstidsenhet, som medfører videreføring av aktiveringen, skal reguleringen deaktiveres. Deaktivering skal følge samme profil som for aktivering, jf. bokstav b i dette punktet.
  - d. Statnett kan gi midlertidig unntak fra krav til aktiveringsprofil til leverandører av balansetjenester med annen aktiveringsprofil etter søknad. I behandling av søknaden vil Statnett vurdere graden av avvik og behovet for reguleringsevne i det aktuelle området.
2. Statnett kan bruke direkteaktiveringer til både system- og balansereguleringer.
- a. Statnett bestiller direkteaktivering hvis det oppstår et behov utover de planlagte aktiveringene.
  - b. Statnett bestiller direkteaktivering av et bud med aktiveringsbeskjed til leverandøren så snart som mulig etter at behovet oppstår. Leverandør av balansetjenester skal starte endring i forbruk eller produksjon 2,5 minutter etter mottatt aktiveringsbestilling og med 10 minutter lineær ramping tilsvarende som ved planlagte aktiveringer, jf. punkt 1 bokstav b i denne artikkel.
  - c. Ved direkteaktiveringer bestiller Statnett aktivering for gjeldende markedstidsenhet, og ut den påfølgende markedstidsenheten. Hvis leverandøren ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før slutten av påfølgende markedstidsenhet, som medfører videreføring av aktiveringen, skal budet deaktiveres. Tilsvarende profil som ved aktivering skal tilstrebes, det vil si 10 minutters deaktiveringstid symmetrisk gjennom kvartersskiftet.
  - d. Statnett kan gi midlertidig unntak fra krav til aktiveringsprofil til leverandører av balansetjenester med annen aktiveringsprofil etter søknad. I behandling av søknaden vil Statnett vurdere graden av avvik og behovet for reguleringsevne i det aktuelle området.

Artikkel 66

Andre aktiveringsprosesser for mFRR balanseenergi

1. Statnett kan bruke periodeskiftaktivering for å håndtere strukturelle ubalanser rundt overgangen mellom markedstidsenheter.
  - a. Statnett aktiverer budene i starten eller slutten av en markedstidsenhet ved periodeskiftaktivering.
  - b. Statnett ønsker at leverandør av balansetjenester legger inn bud for periodeskift. Ved endringer i produksjonsplan er dette et krav i henhold til forskrift om systemansvar §8a.

- c. Periodekiftaktiveringer skal levere avtalt volum og effekt i periodene de er aktivert. Leverandør av balansetjenester har rett til å bestemme rampingprofil selv.
2. Statnett skal kun bruke raskere aktivering av bud ved behov i forbindelse med systemregulering.
  - a. Dersom bud kan aktiveres raskere enn 12,5 minutter skal leverandør av balansetjenester opplyse om dette i budet.
  - b. Raskere aktivering kan bare brukes i forbindelse med direkteaktiveringer og medfører at aktiveringsbeskjed sendes på kortere varsel og at aktiveringen skal foregå raskt, i tråd med budets aktiveringstid.
3. Statnett har rett til å benytte deaktivering av bud både for planlagte aktiveringer og direkteaktiveringer.
  - a. I situasjoner der krav til driftssikkerheten gjør det nødvendig, kan Statnett deaktivere bud tidligere enn det som er i tråd med budets opprinnelige varighet.
  - b. For slike tidlige deaktiveringer har leverandør av balansetjenester 1 minutt forberedelsestid og 4 minutter deaktiveringstid.

Artikkel 67

Fastsettelse av pris i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. mFRR-prisen fastsettes i EUR/MWh, separat for opp- og nedregulering per budområde, basert på marginalpris. Prisen settes per 60 minutter med lik pris for alle markedstidsenheter i en time.
2. Planlagte aktiveringer optimaliseres basert på en felles nordisk budliste, mens direkteaktiveringer optimaliseres basert på en nasjonal budliste. Det innebærer at mFRR-prisen kan bli ulik mellom de nordiske budområdene selv om det er ledig overføringskapasitet på grunn av direkteaktiveringer. I tillegg er alle prosesser nasjonale i fallback-situasjoner.
3. Alle behov Statnett kan løse gjennom aktivering av mFRR i prisrekkefølge i forbindelse med ordinære aktiveringsprosesser, vil være prissettende for mFRR. Dette gjelder både balansereguleringer og systemreguleringer.
4. I tillegg gjelder det:
  - a. oppreguleringspris for mFRR må være høyere eller lik budområdets pris i døgnet,
  - b. nedreguleringspris må være lavere eller lik budområdets pris i døgnet.
5. Statnett benytter områdepris for døgnet som mFRR-pris når ingen regulering er foretatt i en eller begge retninger.

6. Ved overgang mellom sommertid og normaltid fastsetter Statnett mFRR-priser som normalt, mens man opererer med 23- og 25-timers døgn i mFRR-markedet.

Artikkel 68

Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Godkjente bud skal være tilgjengelig for regulering når Statnett ber leverandør av balansetjenester om aktivering.
2. Leverandøren av balansetjenester kan få unntak fra kravet om tilgjengelighet dersom åpenbare tekniske forhold, som nylig har oppstått, gjør aktivering umulig. I slike tilfeller skal Statnett underrettes omgående.
3. Statnett krever at leverandør av balansetjenester skal besvare periodiske heartbeat-meldinger som Statnett sender for å verifisere at leverandøren av balansetjenester er tilgjengelig for aktivering. Det er krav om 99% tilgjengelighet for aktivering. Tilgjengelighet måles per uke, og er basert på besvarte heartbeat-meldinger.
4. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares så kan Statnett fjerne budet fra listen over tilgjengelige bud for den neste markedstidsenheten.
5. Hvis godkjente bud ikke er tilgjengelig ved en faktisk aktivering vil det føre til økonomisk reaksjon i henhold til Artikkel 73.
6. Hvis leverandøren av balansetjenester mottar aktiveringsmelding på et bud uten at aktiveringen i sin helhet finner sted vil de være økonomisk ansvarlig for avvik i leveransen.

Artikkel 69

Informasjon om pris og volum av mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal informere budgivere om mFRR-prisene senest 30 minutter etter driftstimens slutt.
2. Statnett skal publisere informasjonen på ENTSO-E Transparency Platform.

Artikkel 70

Fallback/forenklet løsning i aktiveringsmarkedet for mFRR

1. Statnett har rett til å benytte en forenklet løsning hvis aktivering ikke kan skje i henhold til standard prosedyre. I fallback-situasjoner er alle prosesser nasjonale.
2. Ved ekstraordinære situasjoner skal Statnett så langt som mulig basere avgjørelser i aktiveringsmarkedet for mFRR på de grunnleggende prinsippene for markedsklarering.

3. I situasjoner der elektronisk kommunikasjon feiler kan Statnett gjennomføre regulering av innmeldt volum av mFRR basert på aktiveringsmelding på telefon. Volumet blir registret og avregnet i henhold til aArtikkel 72.
4. I ekstraordinære situasjoner som omfattende driftsforstyrrelse, større datasystemproblemer eller lignende som gjør det umulig å aktivere bud etter eksisterende prosesser og å fastsette mFRR-priser innenfor rimelig tid, skal Statnett fastsette mFRR-priser etter beste skjønn.
5. Statnett skal informere om fallback-situasjoner så raskt som praktisk mulig. Statnett skal informere på samme måte når normalforhold gjenoprettes.

Artikkel 71

Tildeling av volum mFRR-balanseenergi

1. Alle aktiverte volum mFRR-balanseenergi skal tildeles berørt(e) balanseansvarlig(e) parter slik at en ubalansejustering kan beregnes, jf. Artikkel 96 nr. 1 bokstav c. Ubalansejustering blir beregnet hensyntatt ramp per markedstidsenhet basert på profilen i ordinær aktivering, jf Artikkel 65.

Artikkel 72

Avregning av levert mFRR-balanseenergi

1. Statnett skal registrere budene som er benyttet i aktiveringsmarkedet for mFRR, med informasjon om reguleringsvolum, pris og aktiveringstidspunkt, som avregningsunderlag.
2. Statnett skal overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør.
3. Statnett skal inkludere fakturering eller kreditering av estimert levert mFRR-balanseenergi i beregningen fra eSett.
4. Statnett skal avregne alle bud som er aktivert, uavhengig av formål, til beste pris av mFRR-pris og budpris. Volumet blir beregnet som en blokk per markedstidsenhet basert på profilen i ordinær aktivering, jf. Artikkel 65.
5. Hvis Statnett benytter bud for raskere aktivering, skal budene motta det beste av mFRR-prisen eller budpris, sistnevnte med et påslag på 1 EUR/MWh, for aktivert volum.
6. Hvis Statnett benytter bud for periodeskift, skal budene motta det beste av mFRR-prisen eller budpris, sistnevnte med et påslag i EUR/MWh, for aktivert volum. Størrelsen på påslaget vil fastsettes i vedtak om betaling, jf. fos § 27.
7. Hvis Statnett bruker tidlig deaktivering vil det gjenstående av det opprinnelig aktiverte volumet bli kompensert med differansen mellom mFRR-prisen og budpris med et påslag på 1 EUR.

*Artikkel 73***Avregning av mFRR-balanseenergi som ikke er levert**

1. Statnett skal ved avregning av levert aktivering ta utgangspunkt i innleverte bud for aktivering. Hvis aktivering ikke skjer i sin helhet skal dette defineres som avvik jf. Artikkel 12.
2. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares kan Statnett fjerne budet fra listen over tilgjengelige bud for neste markedstidsenhet. Dette vil føre til at budet regnes som ikke levert. For bud som har deltatt i kapasitetsmarkedet for mFRR vil betalingen reduseres i henhold til artikkel 45 punkt 1.
3. Dersom aksepterte bud ikke kan aktiveres når Statnett ber om aktivering skal prisen for avviket beregnes til marginalpris i kapasitetsmarkedet for mFRR for tilsvarende markedstidsenhet, multiplisert med tjuefem (25).

*Artikkel 74***Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR ved manglende overholdelse av vilkårene**

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlig mislighold har Statnett rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR med umiddelbar virkning, og har samtidig rett til å kreve tilbakebetaling for perioden.

KAPITTEL 6

Vilkår for aktiveringsmarkedet for mFRR-D

Artikkel 75

Krav til deltakelse i aktiveringsmarked for mFRR-D

1. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende vilkår for deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D:
  - a. For å delta i aktiveringsmarked for mFRR-D må leverandør av balansetjenester sikre at reguleringer blir fullt ut aktivert maksimalt 15 minutter etter aktiveringstidspunktet.
  - b. Respons på aktiveringsmelding sendes Statnett senest innen 2 minutter etter mottak av aktiveringsmelding.
  - c. Leverandør av balansetjenester må møte tekniske krav spesifisert i Nordisk implementasjonsguide.
  - d. For felleseide anlegg må bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D registreres av kun en leverandør av balansetjenester.
2. Det stilles følgende krav til elektronisk aktivering av mFRR-D:
  - a. Programvare med funksjonalitet for å motta, godkjenne og returnere svar på aktiveringer fra Statnett elektronisk, og
  - b. Programvare for kommunikasjon med Statnett.
3. Statnett har etter vurdering i prekvalifiseringen av reguleringsobjekt rett til å gi unntak fra kravene til deltagelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D ved vurdering av behov for økt likviditet i markedet eller kraftsystemets behov for reserver, både generelt behov og i konkrete geografiske punkt.

Artikkel 76

Tjenesteutsetting av aktivering av mFRR-D

1. Leverandører av balansetjenester kan sette ut håndtering av aktiveringer til andre aktører dersom de selv ikke oppfyller kravet til elektronisk aktivering fra Statnett.
2. En tjenesteutsetting endrer ikke ansvarsforholdet mellom Statnett og leverandøren av balansetjenester.

3. Leverandøren av balansetjenester som tjenesteutsetter er ansvarlig for at aktiveringene utføres av den som utfører tjenesten på vegne av dem.
4. Leverandøren av balansetjenester skal informere Statnett om hvem som har hvilke roller til enhver tid.

Artikkel 77

Frister for aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Åpningstid for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D er etter at resultatet fra døgnet er kunngjort, normalt rundt kl.13.00 dagen før driftsdøgnet.
2. Frist for å gi bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D er kl. 21.30 dagen før driftsdøgnet.
3. Lukketid skal være 45 minutter før hver driftstime.
4. Etter lukketid skal budene være bindende og kan ikke oppdateres eller trekkes.
5. Ved dokumenterbare og relevante tekniske feil har leverandør av balansetjenester anledning til å trekke bud etter lukketid.

Artikkel 78

Budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Et bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D gjelder et spesifisert volum og pris for opp- eller nedregulering i en markedstidsenhet.
2. Leverandør av balansetjenester skal oppfylle følgende krav for budgivning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D:
  - a. Bud skal leveres elektronisk i henhold til Statnett sin spesifikasjon,
  - b. Bud skal leveres per stasjonsgruppe,
  - c. Bud skal leveres separat for opp- og nedregulering,
  - d. Bud skal leveres per markedstidsenhet, jf. Artikkel 11.
3. Leverandøren av balansetjenester er forpliktet til å kunne levere mFRR-D i tråd med sine bud i markedet. Forpliktelser som følge av handel i andre markeder skal derfor ikke begrense leverandøren av balansetjenesters evne til å levere i henhold til tilbudt reguleringsvolum.
4. Bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal angi:
  - a. Budkvantum i MW,

- b. Pris per MW per markedstidsenhet i euro,
  - c. Reguleringsretning,
  - d. Markedstidsenhet,
  - e. Delbarhet,
  - f. Varighet og hviletid for bud med begrensninger. Jf. punkt 9.
  - g. Aktiveringstid, Jf. punkt 8
  - h. Lokalisering.
5. Statnett stiller følgende krav til budpris:
- a. Bud skal leveres i inkremitter på 0,01 EUR per MWh,
  - b. Laveste tilbudspris for oppregulering skal være nærmeste hele 0,01 EUR over områdepris i døgnet.
  - c. Høyeste tilbudspris for nedregulering, skal være nærmeste hele 0,01 EUR under områdepris i døgnet.
  - d. Øvre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være 10 000 EUR/MWh.
  - e. Nedre prisgrense for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D skal være -10 000 EUR/MWh
6. Statnett stiller følgende krav til budkvantum:
- a. Minste budkvantum skal være 10 MW.
  - b. Bud regnes som delbare med mindre leverandøren av balansetjenester spesifiserer unntak.
  - c. Et minstevolum for aktivering kan oppgis i budet.
7. Statnett kan ved behov stille krav om oppdeling av et bud av hensyn til lokalisering i nettet og budets størrelse.
8. Leverandør av balansetjenester kan oppgi aktiveringstid. Maksimal varighet skal være 15 minutter etter mottatt aktiveringsmelding.
9. Leverandører av balansetjenester kan gi bud med begrensninger i varighet og hviletid for volum der tilgjengeligheten til budene vil bli påvirket av hvordan de aktiveres. Slike begrensninger

må spesifiseres i budet. Leverandør av balansetjenester kan bruke følgende begrensninger i varighet og hviletid i budgivningen:

- a. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester også fastsette en hviletid mellom hver aktivering av budene. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.
- b. For bud som er teknisk koblet for en sammenhengende tidsperiode kan leverandør av balansetjenester begrense maksimal varighet for sammenhengende aktivering. En slik begrensning må spesifiseres i budene med hele markedstidsenheter.

Artikkel 79

Aksept og fastsettelse av pris for bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D

1. Statnett skal fastsette hvilke bud som aksepteres. Valg av bud skal normalt gjøres på bakgrunn av prisrekkefølge. I det tilfellet budets egenskaper kan bidra til bedre håndtering av driftsforstyrrelser og dimensjonerende hendelser kan Statnett avvike fra prisrekkefølge på bakgrunn av en samlet vurdering av følgende budegenskaper:
  - a. Begrensninger i budets varighet og hviletid
  - b. Øvrige tekniske egenskaper ved aktivering
  - c. Lokasjon
  - d. Budkvantum
2. Statnett kan markere bud som utilgjengelige i gjeldende markedstidsenhet hvis det kan oppstå systemtekniske problemer ved aktivering. Dette gjelder typisk situasjoner der lokale flaskehalser blir forverret ved aktivering av bud i spesifikke områder. Budgivere med bud som blir markert som utilgjengelige skal ikke få kompensasjon for dette.
3. Statnett kan aktivere bud utenfor prisrekkefølge på bakgrunn av egenskaper knyttet til lokasjon, eller tilgjengelighet for raskere aktivering. I slike tilfeller kan Statnett hoppe over bud i prisrekkefølgen og benytte dyrere reguleringsressurser. Budgivere med bud som blir hoppet over, skal ikke få kompensasjon for dette.
4. Statnett skal markere bud som utilgjengelig hvis leverandør av balansetjenester ikke er tilgjengelig for aktivering, eller hvis Statnett identifiserer åpenbare feil i budgivningen.
5. Statnett skal benytte budprisen som er oppgitt i budet ("pay as bid") fra hver enkelt leverandør av balansetjenester til å sette prisen for en aktivering.
6. Når det er åpenbart at et bud ikke er priset samfunnsøkonomisk effektivt, kan Statnett avstå fra å aktivere bud i aktiveringsmarkedet for mFRR-D. Om driftssituasjonen tillater det, skal Statnett kontakte berørte leverandører av balansetjenester for å få begrunnelse for budpriser før

denne mulighet benyttes. Hvis bestemmelsen benyttes, skal Statnett varsle leverandør av balansetjenester per telefon. Statnett skal også informere leverandøren av balansetjenester skriftlig innen rimelig tid.

Artikkel 80

Aktivering av bud for mFRR-D balanseenergi

1. Statnett skal sende aktiveringsmeldinger i tråd med informasjonen og egenskapene som er oppgitt i budene. Ved aktivering skal leverandør av balansetjenester regulere i henhold til aktiveringsbestilling med volum og type aktivering. Tidspunkt for opp- og nedramping av hvert bud skal gjennomføres i tråd med punkt 4 i denne artikkel.
2. Statnett skal fastsette aktiveringstidspunktet av bestillingstidspunktet og aktiveringstid som er oppgitt i budinformasjonen.
3. Dersom leverandør av balansetjenester ikke har oppgitt aktiveringstid vil Statnett sette aktiveringstid til fem (5) minutter etter bestillingstidspunkt.
4. Statnett skal bruke følgende aktiveringsprosesser:
  - a. Starttidspunktet for aktivering skal være når Statnett aktiverer et bud
  - b. Sluttidspunktet for aktiveringen skal være starttidspunktet pluss aktiveringstid og slutt på markedstidsenheten
5. Leverandør av balansetjenester som utfører aktiveringen skal følge opp at eventuell varighet og hviletid som er angitt i budet overholdes.
6. Statnett skal aktivere i henhold til følgende krav:
  - a. Aktivering av et bud bestilles med aktiveringsbeskjed til leverandøren så snart som mulig etter at behovet oppstår.
  - b. Aktiveringer skal gjelde for gjeldende markedstidsenhet, og ut den neste markedstidsenheten. Hvis leverandøren ikke mottar ny aktiveringsbeskjed 7,5 minutter før oppgitt sluttidspunkt i aktiveringen som medfører videreføring av aktiveringen, skal leverandør av balansetjenester avslutte aktiveringen ved oppgitt sluttidspunkt.
  - c. Aktiveringer kan brukes til systemreguleringer og til balanseregulering ved mangel på reserver i aktiveringsmarkedet i mFRR.

*Artikkel 81***Krav til tilgjengelighet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D**

1. Godkjente bud skal være tilgjengelig for regulering når Statnett ber leverandør av balansetjenester om aktivering.
2. Leverandøren av balansetjenester kan få unntak fra kravet om tilgjengelighet dersom åpenbare tekniske forhold, som nylig har oppstått, gjør aktivering umulig. I slike tilfeller skal Statnett underrettes omgående.
3. Statnett krever at leverandør av balansetjenester skal besvare periodiske heartbeat-meldinger som Statnett sender for å verifisere at leverandøren av balansetjenester er tilgjengelig for aktivering. Det er krav om 99% tilgjengelighet for aktivering. Tilgjengelighet måles per uke, og er basert på besvarte heartbeat-meldinger.
4. Dersom heartbeat-meldingen ikke besvares så kan Statnett fjerne budet fra listen over tilgjengelige bud for den neste markedstidsenheten.
5. Hvis godkjent bud ikke er tilgjengelig ved en faktisk aktivering vil det føre til en økonomisk reaksjon, jf. Artikkel 85.
6. Hvis leverandøren av balansetjenester mottar aktiveringsmelding på et bud uten at aktiveringen i sin helhet finner sted vil de være økonomisk ansvarlig for avvik i leveransen.

*Artikkel 82***Fallback/forenklet løsning i aktiveringsmarkedet for mFRR-D**

1. Statnett har rett til å benytte en forenklet løsning hvis aktivering ikke kan skje i henhold til standard prosedyre.
2. Den forenklete løsningen vil avhenge av når feilen har oppstått på følgende måte:
  - a. Ved feil før innsending av bud kan Statnett kontakte leverandører av balansetjenester og be dem om å sende bud via alternativ løsning, eventuelt å bekrefte bud som allerede er sendt inn.
  - b. Ved feil ved aktivering som gjør at denne ikke kan skje i henhold til standard prosedyre skal leverandør av balansetjenester være tilgjengelig for aktivering ved bruk av telefon.
  - c. Statnett kan ved forenklet løsning be leverandør av balansetjenester aktivere et bestemt volum. Volumet blir registret og avregnet i henhold til Artikkel 84.

*Artikkel 83***Tildeling av volum mFRR-D-balanseenergi**

1. Alle aktiverte volum mFRR-D balanseenergi skal tildeles berørt(e) balanseansvarlig(e) parter slik at en ubalansejustering kan beregnes, jf. Artikkel 96 nr. 1 bokstav c.

*Artikkel 84***Avregning av levert mFRR-D-balanseenergi**

1. Statnett skal registrere budene som er benyttet i aktiveringsmarkedet for mFRR-D, med informasjon om reguleringsvolum, pris og aktiveringsperiode som avregningsunderlag.
2. Statnett skal overføre aggregert avregningsunderlag til eSett for oppgjør.
3. Statnett skal inkludere fakturering eller kreditering av estimert levert mFRR-D balanseenergi i beregningen fra eSett.
4. Alle bud som er aktivert skal, uavhengig av formål, bli avregnet til budpris.
5. Grunnlagsdata for levert mFRR-D-balanseenergi skal angis i MWh og tilhørende pris i EUR/MWh/h.
6. Leverandør av balansetjenester skal informere Statnett dersom det oppdages feil med aktiverings- eller stopptid. Endringene kan gjøres innenfor maksimal aktivering- og deaktiveringstid.
7. Statnett skal ved avregning av levert mFRR-D-balanseenergi ta utgangspunkt i 15 minutters deaktiveringstid. Lenger deaktiveringstid skal defineres som avvik i forhold til avtalt leveranse jf. Artikkel 12.

*Artikkel 85***Avregning av mFRR-D balanseenergi som ikke er levert**

1. Om bud ikke kan aktiveres i henhold til budinformasjon vil Statnett avkorte betalingen. Statnett vil beregne betalingen som andelen av volumet som ikke er levert, multiplisert med kapasitetsbetalingen for de fire siste ukene per feilslåtte aktivering, jf. Artikkel 57.
  - a. Dersom leverandør av balansetjenester ikke har fått tilslag på bud i kapasitetsmarkedet for mFRR-D innenfor samme markedssegment, skal Statnett beregne kravet som andelen av volumet som ikke er levert multiplisert med budpris for aktiveringen og en faktor på tjuufem (25).
    - i. Statnett skal ikke kreve betaling fra leverandør av balansetjenester i tilfeller med negative priser.

2. Ved uenighet om hvorvidt det har vært avvik på aktiveringen skal leverandøren av balansetjenester gis en frist på to uker etter at Statnett har sendt grunnlag for avregning til å fremme innsigelser til Statnett.

Artikkel 86

Konsekvenser for leverandør av balansetjenester i aktiveringsmarkedet for mFRR-D ved manglende overholdelse av vilkårene

1. Ved mislighold av vilkårene skal Statnett gjøre leverandøren av balansetjenester oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
2. Ved vesentlige eller gjentatte mislighold har Statnett rett til å ekskludere leverandøren av balansetjenester fra deltakelse i aktiveringsmarkedet for mFRR-D med umiddelbar virkning, og har samtidig rett til å kreve tilbakebetalt betalingen for perioden.

DEL 3

VILKÅR FOR BALANSEANSVARLIGE

Artikkel 87

Balanseansvar

1. Et målepunkt skal til enhver tid ha en balanseansvarlig som er økonomisk ansvarlig for ubalansene.
2. En markedsdeltaker skal selv kunne være balanseansvarlig eller inngå avtale med en eksisterende balanseansvarlig om håndtering av balanseansvaret i målepunktet.
3. Statnett skal fastsette krav om at balanseansvarlig 15 minutter etter lukketid i intradagmarkedet skal være i planlagt balanse, og deretter i sanntid arbeide for å være balansert.

Artikkel 88

Krav for å bli balanseansvarlig

1. Statnett skal sørge for at de som skal opptre som balanseansvarlig oppfyller følgende krav innen de godkjennes som balanseansvarlig:
  - a. Innehar en gyldig omsetningskonsesjon fra RME, eller en bekreftelse fra RME på at omsetningskonsesjon ikke er påkrevd.
  - b. har inngått avregningsavtale for ubalanser med eSett.
  - c. har inngått balanseavtale med Statnett.
  - d. har fullført registrering i Systemstøtten for Ediels adresseregister med nødvendig godkjenning av Systemstøtten for Ediel for å utveksle Ediel-meldinger.
  - e. har fullført registrering i balanseavregningen hos eSett.
  - f. har opprettet påkrevd konto for avregning og sikkerhetsstillelse i tråd med avregningsavtalen etter nr. 1 bokstav b i denne artikkel.
  - g. har stilt påkrevd sikkerhet i henhold til avregningsavtalen minimum tre uker før aktivitet som balanseansvarlig skal begynne.
2. Balanseavtalen skal tre i kraft samtidig som aktøren settes aktiv som balanseansvarlig i balanseavregningen hos eSett.

*Artikkel 89***Krav til at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser**

1. Statnett skal sikre at balanseansvarlig er økonomisk ansvarlig for sine ubalanser ved at krav som stilles til balanseansvarlig i disse vilkår inngår i balanseavtalen med de balanseansvarlige.
2. Statnett skal sørge for at avregning av ubalanser slik det er gitt av disse vilkår utføres av Statnett eller den tredjepart som Statnett har overlatt denne oppgaven til.

*Artikkel 90***Krav til avregningsdata og -struktur for å beregne ubalanser**

1. Når Statnett fastsetter stasjonsgrupper jf. Artikkel 9, skal balanseansvarlig dele informasjon om reguleringsobjekter som inngår i dens balanseansvar.
2. De balanseansvarlige skal rapportere følgende avregningsstruktur til Statnett:
  - a. For hvilke markedsdeltakere den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for produksjon, samt i hvilke nettavregningsområder dette gjelder.
  - b. For hvilke markedsdeltakere den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for forbruk og handel, samt i hvilke nettavregningsområder dette gjelder.
  - c. Interne kommersielle handelsplaner for de markedsdeltakere som den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for.
  - d. Interne og eksterne kommersielle handelsplaner registrert på markeds plass hvor balanseansvarlig er markeds plasskonsesjonær.
3. De balanseansvarlige skal rapportere følgende avregningsdata til Statnett:
  - a. Handelsvolum for interne kommersielle handelsplaner for de markedsdeltakere som den balanseansvarlige har påtatt seg balanseansvar for.
  - b. Handelsvolum for interne og eksterne kommersielle handelsplaner registrert på markeds plass hvor balanseansvarlig er markeds plasskonsesjonær.

*Artikkel 91***Regler for å endre posisjon før og etter lukketid på intradagmarkedet**

1. Etter lukketid på døgnet og før lukketid på intradagmarkedet, skal balanseansvarlige kunne:
  - a. endre sine eksterne kommersielle handelsplaner ved handel på intradagmarkedet.

- b. endre sine interne kommersielle handelsplaner ved bilateral handel med andre balanseansvarlige i samme budområde.
2. Inntil 15 minutter etter lukketid på intradagmarkedet, skal balanseansvarlige kunne endre sine interne kommersielle handelsplaner ved bilateral handel med andre balanseansvarlige i samme budområde.
3. De balanseansvarlige skal rapportere kjøps- og salgforpliktelsener til Statnett fortløpende etter hvert som de inngås, og senest 45 minutter før aktuell balanseavregningsperiode.

Artikkel 92

Avgrensning av et ubalanseområde

1. Avgrensningen av ubalanseområder og områder for ubalansepris skal sammenfalle med inndelingen av budområder.

Artikkel 93

Balanseavregningsperiode

1. Balanseavregningsperioden skal være på 60 minutter.

Artikkel 94

Beregning av ubalanser

1. Følgende volum skal inngå ved beregning av ubalanse for hver balanseansvarlig, for hver balanseavregningsperiode og hvert ubalanseområde:
  - a. Endelig posisjon,
  - b. Tildelt volum,
  - c. Ubalansejustering.
2. Endelig posisjon skal anses som summen av den balanseansvarliges interne og eksterne kommersielle handelsplaner.
3. Det tildelte volumet for hver balanseansvarlig skal anses som summen av:
  - a. Produksjon og forbruk som måles med en registreringsfrekvens tilsvarende balanseavregningsperioden
  - b. Beregnet volum for produksjon og forbruk som måles med en registreringsfrekvens som avviker fra balanseavregningsperioden

- c. Beregnet differanse mellom innmating og uttak i et nettavregningsområde
4. Ubalansejustering for hver balanseansvarlig fra reguleringsobjekt som inngår i den balanseansvarliges balanseansvar, skal anses som summen av aktivert volum for følgende:
  - a. Balansetjenester for balanse- og systemregulering:
    - i. mFRR
    - ii. aFRR
    - iii. FCR
    - iv. mFRR-D
    - v. Aktivert volum innebærer også aktiveringer utført for ovennevnte balansetjenester med bakgrunn i vanskelig driftssituasjon, fallback o.l.
  - b. Systemtjenester som benyttes for å minske deterministiske frekvensavvik:
    - i. Produksjonsglatting
    - ii. Produksjonsflytting/periodeskift
    - iii. Kvartersflytting
5. Balanseansvarliges ubalanse skal beregnes for hver balanseavregningsperiode og ubalanseområde som differansen mellom endelig posisjon, tildelt volum og ubalansejustering.

Artikkel 95

Fastsettelse av dominerende reguleringsretning

1. Følgende regler gjelder for å fastsette en dominerende reguleringsretning for hver balanseavregningsperiode og hvert budområde basert på aktivert mFRR-balanseenergi:
  - a. Når budområdet ikke har samme pris på aktivert mFRR-balanseenergi som tilgrensende budområder, skal dominerende reguleringsretning fastsettes basert på netto aktivert mFRR-balanseenergi i budområdet.
  - b. Når budområdet har samme pris på aktivert mFRR-balanseenergi som tilgrensende budområder, skal dominerende reguleringsretning fastsettes basert på netto aktivert mFRR-balanseenergi i budområdene.
  - c. Ved positiv nettosum fastsettes dominerende reguleringsretning til opp.
  - d. Ved negativ nettosum fastsettes dominerende reguleringsretning til ned.
  - e. Ved hverken positiv eller negativ nettosum fastsettes ingen dominerende reguleringsretning.

*Artikkel 96***Beregning av ubalansepris**

1. Statnett skal fastsette en ubalansepris for hver balanseavregningsperiode og hvert ubalanseområde basert på dominerende reguleringsretning og pris for aktivert mFRR-balanseenergi, basert på følgende kriterier:
  - a. Når dominerende reguleringsretning er opp skal ubalanseprisen settes lik oppreguleringsprisen for mFRR-balanseenergi
  - b. Når dominerende reguleringsretning er ned skal ubalanseprisen settes lik nedreguleringsprisen for mFRR-balanseenergi
  - c. Når det ikke er definert noen dominerende reguleringsretning skal ubalanseprisen settes lik verdien av unngått aktivering i henhold til Artikkel 97. Denne skal justeres med insentivkomponenten i henhold til Artikkel 98.

*Artikkel 97***Verdien av unngått aktivering**

1. Verdien av unngått aktivering skal beregnes som et gjennomsnitt av det tilgjengelige mFRR-oppreguleringsbud med lavest pris og det tilgjengelige mFRR-nedreguleringsbud med høyest pris i relevant ubalanseområde i den aktuelle balanseavregningsperioden.

*Artikkel 98***Insentivkomponent**

1. Insentivkomponenten skal beregnes som differansen mellom prisen på døgnet og verdien av unngått aktivering i det aktuelle ubalanseområdet. Denne beregnes for hver balanseavregningsperiode hvor det ikke er definert en dominerende reguleringsretning.

*Artikkel 99***Avregning av ubalanser**

1. Ubalanser i en balanseavregningsperiode skal prises med samme pris for positive og negative ubalanser.
2. For hver balanseavregningsperiode skal betaling for ubalanser utføres etter følgende regler:
  - a. Statnett skal betale den balanseansvarlige når:
    - i. denne har en positiv ubalanse og ubalansepris er positiv

- ii. denne har en negativ ubalanse og ubalansepris er negativ
- b. Balanseansvarlig skal betale Statnett når:
- i. denne har en positiv ubalanse og ubalansepris er negativ
  - ii. denne har en negativ ubalanse og ubalansepris er positiv

Artikkel 100

Ferdigstillelse av balanseavregningen

1. Statnett skal gjøre kjent betalingsforpliktelse eller tilgodehavender for hver enkelt balanseansvarlig innen 18 kalenderdager etter hvert driftsdøgn.
2. Statnett skal utføre fakturering ukesvis, og normalt første arbeidsdag uken etter at samtlige dager i en faktureringsuke er ferdig avregnet.
3. Balanseansvarlig skal kunne melde om eventuelle feil innen utgangen av den uken aktuell betalingsforpliktelse eller tilgodehavende er blitt fakturert. Feil i ubalansejusteringen skal kunne påklages til Statnett påfølgende dag, og senest 14:00 mandag etter aktuell uke.

Artikkel 101

Avregning av ytterligere kostnader

1. Statnett har rett til å kreve gebyrer for å dekke kostnader til å utføre balanseavregning, samt den andel av kjøpskostnadene for balansekapasitet, administrasjonskostnader og andre kostnader i forbindelse med balansering som tilskrives avregningsansvarlig i tråd med RME-godkjent metode for en ytterligere avregningsordning i henhold til EB artikkel 44 nr. 3. Disse kostnadene skal avregnes separat fra balanseavregningen og i tråd med slik RME-godkjent metode.

Artikkel 102

Konsekvenser for balanseansvarlige ved manglende overholdelse av vilkårene

1. Krav som stilles til balanseansvarlige skal innarbeides i balanseavtalen mellom Statnett og de balanseansvarlige.
2. Ved mislighold av balanseavtalen skal Statnett gjøre balanseansvarlig oppmerksom på misligholdet, og gi en frist for å bringe forholdet i orden.
3. Ved vesentlig mislighold kan Statnett heve balanseavtalen med umiddelbar virkning

